فەلسەفە چی لە پەتای کۆرۆنا دەوێت؟ زۆر شت -13- … ئازاد حەمە

بەشی سیانزەهەم

پووختە: قەڵەمڕەویی شرۆڤەکارییەکانی فەلسەفە نە شوێنی بایۆلۆجی دەگرنەوە نە کاریان ئاڕاستەکردنی تاقیگەی پزیشکی و تەندروستییەکانە. فەلسەفە کە کارگەی بەرهەمهێنانی واتا و شیکاریی ڕەخنەییە تێگەیشتنەکانی لە یەك پانتاییدا قەتیسناکرێن. ئەو کاتەی درمێك دەردەکەوێت فەلسەفە گورج دەتەگەڕێ و لەکۆڵینەوە لە مەترسی و لێکەوتە کۆمەڵایەتی، تەندروستی و ژیارییەکانی ئەم درمە دەکات. ئەوکات لەوەندەرە، لەو شوێنەی درمەکان کاران و نەخۆشییەکان سەغڵەتییەکی زۆر بۆ مرۆڤەکان دەنێنەسازان، فەلسەفە چرەدەکات و خۆشی دەخزێنێتە نێو شەڕەکەوە، شەڕی تێگەیشتنە لە چیرۆکە جیاوازەکانی نەخۆشی و نەخۆشبوون، شەڕی دروستکردنی واتا تایبەت بە دیرۆکی درمەکان و ئەو هەستی جودای و ترسەی لە ساتەوەختی درمەکانا بە چرکە لەدایکدەبن. بەمە فەلسەفە لەو ترسە دەکۆڵێتەوە دیرۆکی درمەکان لە بارەیانەوە هۆشداریمان دەدەنە کە مرۆڤایەتی لە بەردەم چ مەترسییەکدایە. هەرچی شەڕی بایۆلۆجیە دەکرێت وڵاتان لە ڕێگای ئەزموونگە و کارگەکانی دەرمانەوە بیکەن. ئەمەش بەپێی ئەوەی کە شەڕ لەگەڵ پەتای کۆرۆنا بە هەندێك شەڕێکی بایۆلۆجیە، بە چەندانی تریش شەڕێکی جەستەییە لە پێناو مانەوە. لەم حاڵەتەدا فەلسەفەی سیاسی جیهانگیریش، کە لە بەردەم تاقیکردنەوەیەکی تەندروستی و ئابووری دژواردایە، شەڕی سیاسییەکان لە شەڕی بازرگانی دەرمان و بەرهەمهێنانی پێداویستییە تەندروستییەکان پووختەدەکاتەوە.

لە میانەی ئەم بەشەدا سەرنجدەخەینەسەر ئەوەی، پەتای کۆرۆنا چارەنووسەکی بەدفەڕی هاوبەشی بۆ سازاندین، فڕێیداینە ناو خراپەیەکی چڕەوە، خراپەیەك کرۆکی خۆی لە بێڕەهەندیدا دەدۆزێتەوە و وانەی تاریکیمان پێدەبڕێتەوە و درزیش دەخاتە “نێوان مردنی سروشتی و نا-سروشتییەوە”، چونکە “بەشێکی زۆر لەوانەی مردن گورج نێژران و فریای ئەوەش نەکەوتن شتێك بڵێن”. بەمە ڕێوڕەسمی ناشتن لەگەڵ کۆڤید -19 گۆڕانی زۆری هاتەسەر و لەبەرەوە مرۆڤەکان دەستبەرداری ئەو نەریتە بوون پێشتر بۆ مردووەکانیان دەکرد. بەدەنیاییەوە ڕوونکردنەوەی ئەو لەمەیەش بەرباسدەخەین کە پەتاکە

دەریخست چەند جەستەمان شایانی ئەو هەموو پیرۆزییە نەبوو تێۆرییەکانی جەستە جاڕیان بەدا.

جیهانێکی بەپەتاکراو

“جیهانێکی بەپەتاکرا ”(A pandemized world) پێماندەڵێت، پەتای کۆرۆنا کاری خۆی لەناو جەستەیەك ئەنجامدەدات و دواتر بەرەو جەستە و جێیەکی تر دەڕوات و کاری فەلسەفەش بەدواچوون و تێڕامانە لەوەی پەتاکە کردویەتی. واتە فەلسەفە ئیش لەسەر پاشماوەکانی پەتاکە دەکات. پاشماوەکانیش (ناساغبوون، هەناسەسواری، ئازار، ترس لە مردن، مەرگ) هەمان پاشماوەی پەتاکانی ترە بە نەختێك تایبەتمەندییەوە. کەوابێت، تەقەلای ڕاڤەکاران بەپەنجەخستنەسەر ستەمی پەتای کۆرۆنا لە بوارە جیاوازەکان کارێکی زۆر و بەردەوامی دەوێت و خستنەڕووی نیگەرانییەکانیشی تا ئەو دەمەی پەتاکە دەچێتە قۆناغی پۆست کۆرۆنا ڤایرۆس(Post-Coronavirus)ەوە، واتە پاش تێپەڕاندنی ئێستای و بوونی بە بەشێك لە یادەوەرییەکانمان، هەر لە چوارچێوەی قسەکردنێکی ئێستایدا دەمێنێتەوە. هەرکە پەتاکەش ئێستای خۆی تێپەڕاند ئاخافتن لە جۆری ڕاچەڵەکاندنی هزری نوێ و کۆم وێنە دەنەکایەوە. یەک لەو پرسیارانەی روناکبیرانی ئەوروپایی لەنێو ئەو نووسینانەی لە ئێستادا تایبەت بەم پەتایە دەینووسن ئەوەیە کە ئایا هاریکاری(Solidarity) بە بەرەنگاربوونەوەی پەتای کۆرۆنا چارەسەرە؟ یان گەڕانەوە بۆ هێزە دەرەکییەکان (خوا) ؟ لێرەوە دەبینین جارێکیتر کەتای مرۆڤایەتی و خراپی مرۆڤ بووەتەوە بە باسی فەلسەفە. پەتای کۆرۆنا تەنیا باسێك نییە بۆ قسەکردن لە قەیرانی تەندروستی، بەڵکو باسێکیشە بۆ قسە لە مرۆڤ کە سەرووی هەموو شتێك نییە و خودی پەتای کۆرۆناش سەلماندی پرسیاری تەندروستی پرسیارێکی نەتەوەییە نەك سەرووی نەتەوەیی یان ئەودیو نەتەوەیی(واتە هەر وڵاتە و سەرقاڵی کەرتی تەندروستی خۆیەتی).وێکیتریش، ئەزموونکردنی ئەم ڤایرۆسە ئەزموونکردنێکی بێوێنەیە. ئەزمونکردنی شتێکە کە پێشتر بەمجۆرە ئەزموونەکراوە. ئەزموونکردنەکە زۆر جیهانییە و پێشماندەڵێت پەتای کۆرۆنا تەماشاکردنی بە جەستە، مەرگ و ژیانیش گۆڕی. مەرگ ئێستا لە جاران زۆرتر دەبیسترێت. ژیانیش، لە ترسی پەتاکە کە مانای مەرگی لەخۆیدا بەرجەستەکردووە، لە جاران زێدەتر دلەڤاندەکرێت. ئیدی لە هەنووکەدا بە هەمووان گرنگە بزانین گەڕانەوە بۆ ژیانی پێشوومان شیاوە؟ گەر گەڕاینەوە حورمەت لە کاتەکانمان، لە پێکەوبوون، هاوڕێیەتی و ژیانی کۆمەڵایەتیمان دەگرین؟ ئەدی جۆر(species)ی

مر□ق ل□ پاشەکشەدا نییە؟ کاتی ئەوە نەهاتووە باس لە کۆتای مر□ق بکرێت، ئەو تێزەی فەلسەفە پێیئاشنایە؟ یان بە پێچەوانەوە پێویستمان بە پاراستنی بوونی مرۆییمانە، بە جۆر و چەشنی مر□ق، ب□ ئاکاری بەردەوامبوون و بەرەنگاربوونەوە؟ لێرە هەر هێندە دەڵێین گەر پەتی ئەم پەتایەش بپسێت بەپێی ئەوەی ژیان بەردەوامە پەتای تر بەڕێوەیە. هەر لێرە جێی خۆیەتی ئاماژە بۆ ئەوەش بکەین، بیرمەندی ئیتالی سێرجیو بێنڤێنوتو(Sergio Benvenuto) هێما بۆ ئەوە دەکات، بەشێکی زۆر لە سیاستکار، فەیلەسوف، بیریارانی مورال و ڕۆژنامەکاران لە ئیتالیا بۆ ئەوە دەچن "ئەم درمە دەرفەتێکە لەبەردەم باشترکردنی خودیخۆمان!" باشە تۆ بڵێیت ئەوە بێتەدی؟ بڵاوبوونەوەی پەتا قەدەری داهاتوومان نەبێت؟ زوو زوو ئەم جۆرە میوانە خۆی بە ئەستێرەکەمانا نەکات؟ چاترە دانبەوەشدا بهێنین کە خراپی سێستەمی خواردن، بێباکیمان بەرامبەر بە ژینگە، کوشتنی ناوچە سەوزەکان و بەهەدەربردنی وزەکانی ناو سروشت دەستیان لە تێکدانی بەڵانسی گەردوون و سروشت بینی و لەوسەریشەوە کردمانی بە هاوسێی پەتاکان. هاتنی ئەم پەتایە هۆکار بوو بۆ دەرخستنی بێباکی□کانی دەسەڵات لەناو گرنگترین کەرتی خزمەتگوزاری کە تەندروستییە. لێرەوە هەڵدرا ینە ناو جیهانێکی بەپەتاکراوەوە کە دژە ڕەهەندە و لە جەستە و جێیەکیش ئۆقرەناگرێت.

پەتای کۆرۆنا چی لە فەلسەفە دەوێت؟ هیچ

پەتای کۆرۆنا چی لە فەلسەفە دەوێت؟ ئەڵبەتە هیچ(Nothing) . سەرەتا بابزانین هیچ چی دەگەیێنێت. هیچ لێرە ئامادەنەبوون(Absence) ، نەبوونی شتێك (Something) دەگەیێنێت. لەو جێیگەیەی هیچ هەیە نا-هیچ یان (شتێك) بوونی نییە. کە قسەش بێتەسەر جێگا یان(جێگا و هیچ) کەوابێت هیچ پێویستی بە دۆزینەوەیە. کە هیچ هەبوو نا-هیچ بوونی نییە. بەمە جێگای هیچ بە هیچ پڕدەکرێتەوە کە ئەوەش بۆشایی (بەتاڵی) یە. لەو شوێنەی هیچ هەیە (شتێك) بوونی نییە. پێچەوانەکەشی ڕاستە. واتە کە شتێك هەبوو هیچ نا-ئامادەیە. بوونی شتێك نەبوونی هیچە و بوونی پێوانەشە. پێوانەی ئەوەی کە هەیە، هەیە واتە هیچ نا-ئامادەیە، شتێك لە بوون یان لە ئامادەبوون دایە، لێ بەم واتایە(هیچ و شتێك) لەتەك یەکدا لە ڕوو بەڕوو بوونەوەدان. چۆن؟ کاتێك لێمان دەپرسن خەریکی چیت؟ دەڵێین هیچ. ئەم هیچە هیچێکی بێ ناواخن نییە، چونکە لەوێدا من ئامادەم. ئامادەبوون دەشێت لەخۆیدا شتێك بێت. خۆ هیچیش دەمانباتەوە ناو گفتوگۆی نەبوون، واتە شتێك بوونی نییە. کە هیچ هەبوو بوونی مانا

و بەها دەكەوێتە ژێرپرسیارەوە.
سەرباری ئەوە، هیچ لێرە بە مانای سفر (Zero)یش دێت. لەو جێگایەی هیچ هەیە خاڵێك هەیە، لە كەس (Nobody) بوونی نییە و ناچیزە و نابودییش زێد بەخۆی دەگرێت و شەڕی نێوان بوون و نەبوون، ئامادەبوون و نا-ئامادەبوونیش هەر لەوێندەرە دەستپێدەكات. هیچ لێرە لە مێژووی سفر (0) یان (Zero) ، لەو هیچییەتی (Nothingness)یە نزیكماندەكاتەوە پرسیارە لەسەر بەها. لەناو هیچییەتیشدا ترسێك بوونی هەیە كە ترسە لە بەتاڵی (بۆشایی). دژەمانای بەتاڵی كە پڕییە شوێنەكە بە دەركەوتنی نا-بۆشایی، بەڵام بیرماننەچێت ئەوە سفر بوو بیركردنەوەی ماتماتیكی بە وشەی “ناكۆتا” گەیاند و سفریشی خستەناو ژمارە ڕاستەقینەكانەوە. ئەی ئەگەر پرسیارەكە قەپبكەینەوە چی ڕوودەدات؟ واتە كە بمانەوێت بڵێین فەلسەفە چی لە پەتای كۆرۆنا دەوێت؟ ئەڵبەتە دەڵێین زۆرێك(too much) . باشە بە فەلسەفە زۆری لە كۆرۆنا ڤایرۆس دەوێت؟ چونكە ئەو دەمەی فەلسەفە گەڕان لەناو كۆرۆنا ڤایرۆسدا دەكات زۆرێك شت لەوە دەدۆزێتەوە: مەرگ، جەستە، ناشتنی لاشەی تووشبوو دوور لە خەڵك، سیاسەت و بایۆلۆژی، بەسیاسەتكردنی پزیشكی، دیستانسی كۆمەڵایەتی كە ئەوەش سۆزی تەوقەكردن یان ویستی سەكسكردن، باوەش و ڕاموسان و….هتد بیردەخاتەوە. بەڵام هەرگیز ئەمە ئەوە ناگەیەنێت پلەی یەكترگیری نێوان كۆرۆنا ڤایرۆس و فەلسەفە بەهەندوەرنەگرین و كارلێكی نێوانیان بە سەرەتایەك نەزانین بە دروستبوونی پرسیاری نوێ و بیركردنەوەی جیاواز. كەوابێت هەگری نێوان فەلسەفە و پەتای كۆرۆنا سەرچاوەكەی فەلسەفەیە و نائاگای ئەم پەتایەش وا بەدەست فەلسەفەوە. هەرفەلسەفەشە پێمان ئەژێت ئەم پەتایە میوانە، میوانێكی ناوەختی نادلەقان كە ڕۆژێك دێت بڕوات، لێ موخابن گەڕانەوەی دواتری هەمان ناو و هەمان كاردانەوەی نابێت. لە گەڕانەوەكەیدا هەمدیس بە فەلسەفە خۆی لە پڕكردنەوەی شوێنێك بریتیدەكات كە هیچ نییە،كە شتە، بگرە شتێكی زۆریش.

جیهان پاش پەتاكە هەمانە بە كەمێك خراپترەوە

گەورە ڕۆماننووسی فەڕەنسی میشێل وێلبێك (Michel Houellebecq) لە نامەیەكدا بەناوی""جیهان پاش پەتاكە هەمانە بە كەمێك خراپترەوە “”، كە لە 4 ی ئایاری ئەم ساڵە لە سۆسیال میدیای فەڕەنسی و هەندێكی زمانی تردا بڵاوبووەوە، هێما بە ئەوە دەكات، جیهانێكی نوێ پاش پەتاكە بوونی نییە. جیهانەكە هەمانە وەلی بە نەختێك خراپییەوە. نكوڵی لەوەش ناكات كە پەتاكە بە خەسڵەتە بێزاركەر و

ترسناکەکەیەوە توانی لەوەدا سەرکەوتن بەدەستبهێنێت کە شوێنێك بۆ خۆی بدۆزێتەوە. ئ□م□ قایرۆسێکی جیهانییە بە هەندێك تایبەتمەندی گومڕاوە. جارجارە بکوژە و جارجارەش نەخێر. خۆشی ل□ قایرۆسە دەردئامێزەکانی تر جیادەکاتەوە و بێ کوالیتیشە. ئەوەی ئەم نووسەرە لەم نامەیە زۆر لەسەری دەوەستێت ئەوە نییە ڕۆژانە زۆرێك لە جیهان ب□م قایرۆسە دەمرن ، کەچی نەیتوانیوە ببێتە رووداو، بەڵکو ئەوەیە ئایا کەرەنتینکردن پێویستە؟ وتنی ئەمەش دژ بە بەشێك لە هاوڕێکانیەتی کە پێیانوایە کەرەنتین هیچ شتێك ناگۆڕێت.
لەڕێگای کەرەنتینەوە ئەم نووسەرە دێتەسەر شەڕێکی کۆنی نێوان فلۆبێر-نیچە. فلۆبێر پێیوایە مر□ق ب□ئەوەی بیربکاتەوە و بنوسێت پێویستە دانیشێت. هەرچی نیچەیە لە کردەی بیرکردنەوەدا گرنگی بە ڕۆشتن (پیاسە)دەدات کە بەهۆیەوە دیزاینی نووسین دادەنێت. کەوابێت بۆمان هەیە بپرسین: دانیشتن و ڕۆشتن چ مانایەکیان بۆ نووسین هەیە؟ کامیان نووسین بەرهەمدەهێنن؟ دانیشتن بۆ یەکلاکردنەوەی ململانێکانی بیرکردنەوە باشە، هەرچی ڕۆشتنە بۆ پلانسازی نووسین و چۆنیەتی نووسین. ئەم ڕۆمانووسە فەرەنسییە دانیشتن لەسەر مێز بە باش دەزانێت بۆ نووسین و پیاسەش دەکارێت ئیش بۆ یەکلاکردنەوەی ململانێکان بکات.
ب□ بۆچوونی وێلبێك ئەوەی هەموو شتێك وەك خۆی نامێنێتەوە بە ڕاست نازانێت و پەتاکەش سەلماندی ئەوروپا دەوڵەمەندترین ناوچەی جیهان و پێشکەوتوترینیشی نییە. هەروەها شاردنەوەی مردن و بەدزیەوە ناشتنی مردووەکان دوور لە چاوی خەڵك یەکێکە لە تایبەتمەندییەکانی کاتی کۆرۆنا. تەمەنی نەخۆشەکان لەم ماوەیە گرنگی بۆ مردنەکان بینی. نەخۆشەکان بەپێی تەمەن چارەسەردەکرێن. ئەمەش نموونەیە لەسەر ئەوەی ژیانی هەمووان ب□های ه□مان نییە. ئەمە ئەوەشمان وەبیردێنێتەوە کە مەرگ/ ژیان ل□ بەرەو پۆلینکردندایە. جیهانی دوای کەرەنتین و نەمانی قەدەغە جیهانێکی نوێ نییە هەمانە بەکەمێك خراپترەوە. لێرە وێلبێك وڕێنەی ئەوانە پووچەڵدەکاتەوە چاوەڕوانی دونیایەکی سەرلەبەر تازەن و ئیدیای بوونی جیهانێکی نوێش، پاش کۆتایهاتنی پەتاکە، بە بێ مانا وێنادەکات. باشە ئەم ڕۆمانووسە فەرەنسییە گەورەیە بۆ وادەلێت؟ خۆ زۆرێك پێیانوابوو پاش ئەم تەنگژە تەندروستییە جیهانییە دێینە سەر خوانی دونیایەکی نوێ.
کەچی بۆچوونی وێلبێك پێماندەڵێت ئەمە ڕاست نییە و با بە نیازی گۆڕانە گەورەکان نەبین. بۆیە پێیوانییە کاری ئەدەبی گەورە پاش کۆتایهاتنی پەتاکە بێنەدونیاوە هەروەك چۆن پاش درمی تاعون ڕوویدا. موخابن میشێل وێلبێك ئەو بینینەمان لا بەرجەستەناکات کە تێگەیشتنی مەرگ لە “جیهانێکی بە پەتاکراودا” مەغزای نوێ

وەردەگرێت. بەڵێ مەرگ هەر وەك مەرگ دەمێنێتەوە لە مانای تر، جیا، دەدرێتەپاڵی. کاتێك لە دەستپێکی ئەم باسە پرسیمان: فەلسەفە چی لە کۆرۆناڤایرەس دەوێت؟ وتمان زۆر شت، لەو زۆر شتە تەقەلاکانی فەلسەفەمان مەبەستبوو بۆ ڕاڤەکردن و خستنەژێرپرسیاری مەرگ، ئازارچێشتن بەدەم مەرگەوە، لەدەستدانی یەکتر، دابڕان لەژێر زەبری قەدەغەی هاتووچۆ. بەدڵنیاییەوە بابەتی مەرگ کاریگەرترین ئاماژەی ناو ئەم پەتایە بوو. هەموو ڕۆژانە ئەوە دەبینین کە، لەناو پەتای کۆرۆنا دا خۆیەکسانکردنێك بە مەرگ هەیە. کۆرۆنا کە ناوە بۆ ڤایرۆسێکی کوشندە لە درمەوە بووە پەتا، پەتایەکی ترسناکی زوو مەرگهێنەر. مەرگهێنەریە کتوپڕییەکەی، ئەوەی لە هەر کوێ بین دووچاریدەبین ، وای لەم پەتا سامناکە کردووە جێی باسی هەموان بێت و قسەش لەسەر لێکەوتەکانی لە هەڵکشاندا بێت. مەرگ هەر هەیە و هەبووە، کۆرۆناڤایرەس بەکاربردنی ناوی مەرگی خێراترکرد. کۆرۆنا ناوی ڕاستەوخۆی مەرگی پەردەپۆشکرد و خۆی کردە هۆکاری مەرگەکان. مەرگەکان ،ئەمئێستا، بە تونێلی کۆرۆناڤایرەس دا تێدەپەڕن. ئەوە کۆرۆناڤایرەس بوو ترسی هێنا، ترسێکی گەردوونای، کە ئەوەش لەگەڵ واتای شەڕژان کەوتەگەڕ تا هەشتا دروستکات (ئەوەی هەنووکە نەهاتەتەسازان). بەمجۆرە کۆرۆناڤایرەس لەژێر سێبەری مەرگ سیاسەتی ترسی نوێکردەوە و جەستەی مردوو و جەستەی زیندووشی لێکدابڕان. جەستەی مرۆڤێکی مردوو بە کۆرۆناڤایرەس جەستەیەکی نائازاد، گەمارۆدراو و بێ یاسایکراوە. جەستەی مردوو کە کۆرۆنا چووەتە ناویەوە جەستەیەکی بێ لایەن نییە و مەترسیداریشە. هەرچی جەستەی زیندووە جەستەیەکە لە دەرەوەی یاسا. جەستەیەك لە ڕووداوی ئۆتۆمۆبیل فەوتدەکات (دەمرێت) هەمان ئەو جەستەیە نییە کۆرۆناڤایرەس فەوتیدەکات. وەکیتر، “ڤایرەسی ناوبراو گەواهییە لەسەر مردن بەجۆرێکی ناسروشتی. ڤایرەسەکە دیوارێکی خستەتە نێوان مەرگی سروشتی و مەرگی ناسروشتییەوە” (Jörn Etzold).

مرۆڤایەتی لەبەردەم تەنیای بووناوی و چەپاندنی مردن دا

فێمینیستی بیرمەند و واتاناسی(semiotician)فەرەنسی ژولیا کریستێڤا (Julia Kristeva) لە لێدوانێك، کە بەهۆی پەتای کۆرۆناوە ماوەیەك بەر لە ئێستا لە تۆکیا ئەنجامدراوە، گوزارە لەوە دەکات کاتی هاتووە باس لەوە بکەین ئەوروپا لە هەموو شتێکا بەرەو فەشل ملدەنێت، بەتایبەت لە بواری بایەخپێدانی تەندروستیدا. سەرەتا ڤایرەسەکە وەك مەتافەرێك دەستپێکرد دواتر لەناو ژیانمان خۆی بەرجەستەکرد. بەقەولی ئەم خانمە فەیلەسوفە هەر ئەم دەمووەختە

پەتاوییەش هەڵیداینە ناو فێربوونی سێ وانەشەوە: تەکنەلۆژیا توانی تەنیایی بووناوی ڕادیکالمان زیادبکات، پێویستمان بەوەیە هەستی سنوردارکردنمان بگەڕێنینەوە، ئەوەش کە چۆن کەوتینە چەپاندنی مردنەکانمان.

ئەم خانمە بیرمەندە ئەوەش ڕووندەکاتەوە کە تێڕامان لە تاك و کۆمەڵگە لە کاتی پەتاکە چرۆیەکی زۆری دەرکرد: بیرکردنەوە لە ژیانی ئێستای ئەوروپاییەکان، لە خودی بیرکردنەوە کە چەند ئەوروپاییەکان لە بیرکردنەوە سەرکەوتوون. بۆ ئەم بیرمەندە ئەم پەتایە ئەوەشی نیشاندا ئەوروپا نەك تەنیا دیدگای سیاسی ڕوون و توانای بیرکردنەوەی لە کولتوورە مەزنەکەی خۆی نییە بگرە لە بواری بایەخپێدانی تەندروستیشدا شکستخواردووە. ئەوروپا لە مەتافەری ڤایرۆسەوە چووە قۆناغی ڤایرۆسێکی ڕاستەقینەی گومانلێنەکراو. بۆ کریستیڤا ئەمە کێشەیە. بەلاشیەوە مەبەستە لەوە حاڵیبین مرۆڤی ئێستای ئەوروپای، کە مرۆڤێکی بەجیهانیکراوە، تایبەتمەندییەکانی لە سێ لایەندا خڕیچڕدەکاتەوە: تەنیایی وەك تەنیایی ئەزمووندەکات، تەحەمولی سنوردارکردنەکان ناگرێت، کارلەسەر چەپاندنی مردنەکان دەکات. بەواتایەکی تر، لاوازی مرۆڤی هاوچەرخ لە بەردەم تەنیایی، کە لەکاتی کەرەنتینکردنەکە دەرکەوت، جێگای پرسیارە و پەتاکەش وایلێکردین جگەلە تەنیایی ڕووبەڕووی دوو کێشەی تر ببینەوە: سنوردارکردن و مردنەکان. بۆ هەمووان ڕوونە کە مەرگ بەشێکە لە ژیانمان، لەناومانایە، لە نزیکبوونەوە لەمەرگهێنەر شتێکی تۆقێنەر و بێزارکەرە (لەڕە دەشێت ڤایرۆسەکە بێت). باشە بابزانین پەتاکە لە تێگەیشتنی ئەم فەمینیستە بەڕەچەڵەك بولگارییە بەچوونمان بۆ شتەکان دەگۆڕێت؟ پێیوایە بەڵێ دەیگۆڕێت. پەیوەندی خێزانی دەگۆڕێت، کە بریتییە لە پەیوەندی نێوان باوك و دایك و مناڵەکان. تەنانەت بەچوونمان بۆ بەرخۆری (consumerism) یش(زێدەڕۆیی لە بەکاربردن) دەگۆرێت. بەلایەوە گرنگە بکارێت بیرکردنەوەمان بۆ چێژ و سێکسیش بگۆڕێت. لە ئەزموونی خودی خۆشیەوە بۆ ئەوە دەچێت کە سێ جەنگ لە ژیانا ژیاوە(جەنگی جیهان دوو، جەنگ سارد، جەنگی ڤایرۆس) کە هەمووشیان فێری خۆڕاگریان کردووە. ئەم خۆڕاگرییە توانجیشە لە لاوازی هەندێك کەس لە بەردەم کەرەنتین و ئەو تەنیاییەی کەرەنتین دروستیدەکات. لای ئەم کەرەنتین شتێکی ئاشکراکرد کە پێشتر هەبوو ئەوەش تەنیاییە کە هیچ شتێك پڕیناکاتەوە بەو شاشانەش کە لە بەردەستماندایە.

گەر تەماشای دیوێکی تری بینینەکانی کریستیڤا بکەین دەبینین گۆڕینی ڕەوش(دۆخ) بە یەکێك لە تایبەتمەندییەکانی پەتای کۆرۆنا دەناسێنێت کە ڕەوشی ژیان، نەریتی پێکەوەبوون، سێکسکردن،

هاوڕێیەتی و ئاهەنگەکانمان دەگرێتەوە. هەریەك لەوانەش کە ناواخنی خەیاڵیان هەیە دەکارن لە ڕەوشێکی نۆرماڵەوە ببنە ڕەوشێکی نانۆرماڵ. ئەمەش وایکرد لە ئاکامی گۆڕانی ڕەوشەکانەوە لە بارێکی سروشتییەوە بەرەو بارێکی ڕیزپەڕ هەنگاوبنێین. گەر ئەمەش پەسەندکراوە یان نەخێر هەر ئەوەیە کە ئێستایا بوونی هەیە. ئەمەش بەبۆچوونی ئەمە پەیوەندی بەوەوەیە کە شار شاری جاران نییە. کەسەکانی ناو شار و شوێنە گشتییەکان ترسنۆکن. بوێری لە بەردەم ترسنۆکیدا بە مەرگ کۆتای دێت. بوێر لە مەرگەوە نزیکە و هەرچی ترسنۆکە لە مانەوە لە ژیانەوە. بوێر دەچێتە دەرەوە و ترسنۆك لە ماڵەوە دەبێت، لە بوێر لە کەناری مەرگە و ترسنۆکیش لەناو دڵی ژیانە. کۆڤید -19 جۆرە سەیرکردنێکی لەناو خەڵك گشتیکرد کە گشت ئەم ڕێکاریی و ڕێنومایانەی قەدەغە بۆ ئەوەیە تەندروست بین. تەندروستبوون بە قەدەغەبوونەوە بەسترایەوە. لەم بارەدا قەدەغە ژیان دەنێت نەك ئازادی. ژیانی بێ ئازادی، کە ژیانێکی تەندروستە، ژیانی سەردەمی پەتای کۆرۆنایە. قەدەغە وشە قێزەوەنەکە لەگەڵ پەتای کۆرۆنا شیرین بوو.
سەرباری وتنەکانی کریستێڤا ئەوەش دەڵێین، دوژمنەکەمان، ئاگامبێن وتەنی، نادیارە. نادیارییەکەی زۆربەی شتەکانی تریشی لە ژیانمانا نادیارکرد، کاتی ئاشتی و کاتی شەڕی بەیەکترتێکەڵکرد. دیستانسە کۆمەڵایەتیکە ژیانمانی بێ بەهاکرد، خۆی وەك جێگرەوەی سۆز، هاوڕێیەتی ، ئاهەنگ و خۆشییەکان نیشاندەدات و خستیشمانیە ناو پارادۆکسی نوێوە. نازانین چی لە تەنیایمان بکەین، چۆن هاوڕێیەتییەکانمان ئاڕاستەبکەین، بەپێی ئەوەی کاتەکانمان بریتین لە زۆرکاتی نازانین چۆن چێژ لە کاتی زیاد وەربگرین. کات زۆرە، لە فێربوون و پەروەردە بەرەو سواوی دەچێت. پرسی جێندەر دادەتەپێت و فێمینیزمیش چاوپۆشی لە بێدادییە جێندەرییەکانی ساتەوەختی کۆرەنتین دەکات. ئەمەش تەنیا لەبەرئەوەی چالاکییە کولتوورییەکان دەیان لە لێدانوەستاوە، یەکتربینین ئاوا بووە و پێکەوەبوون چرەدەرناکات. ئاڤیتال ڕۆنێل (Avital Ronell) وتەنی: سڵاوی ئەمڕۆ ئێوارە لە پەنجەرەوە لەیەکتری دەکەین.

ڕەوشی ناشتن لە سەردەمی کۆرۆنا دا

شرۆڤەی ڕەوشی ناشتنی مردووان بە پەتای کۆرۆنا لە داهاتوو هەوێنی چەندین چیرۆك و فیلمی سینەمای دەبێت. تاکە پاساو بۆ ڕەوشەکە ترسناکی پەتاکەیە، لێکەوتە دەروونی و ڕۆحییەکانی ناشتنەکەش هەر ئەو چیرۆك و فیلمانە دەکارن لە زەینماندا بیسازێنن کە

زیندووەکانی پاش دەمی کۆرۆنا ئەوەی تیادەگێڕن. ڕەوشی ناشتنەکە شکۆداری جەستەی لەکەدارکرد. تیۆرییەکانی جەستە پێویستە لەبەر ڕۆشنای پەتای کۆرۆنا و گۆڕانەوەکانی مردنی سەردەمی کۆرۆنا بەخۆیانا بچنەوە. مەینەتی مردنەکان و جۆری ناشتنیان بەپێی جوگرافیاکانی بەھاوبوونەوە و کاریگەرییەکانی پەتاکە جیاوازن. جەستەکان، لەو وڵاتانەی مردوو بە کۆرۆنایان زۆربوو، پێش ئاوابوونیان فریای زۆر شت نەکەوتن مەگەر تەنیا سەھاوەکی دیگیتاڵیانە نەبێت. جەستەم، ئەم گوزارشتە پاش تێپەڕاندنی کۆرۆناڤایرەس، ھەڵوەستی تیۆری جیا بەرھەمدێنێت. جەستە کە ھەنووکە کەوتۆتە بندەستی قەڵەمڕەوی پەتای کۆرۆناوە نەریتی ناشتن و خەمخواردن بە مردووانی سەرلەبەر گۆڕی. لە ساتەوەختی پەتاکەش ئاگامبێن پێیوتین چەند بە شێوازێکی ناشرین مامەڵە لەتەك تەرمی مردووەکان دەکرێت و دوور لە ئازیزانیان بێباکانە دەنێژرێن. ئەم مامەڵەیەی ئێستا لەتەك جەستەدا دەکرێت لە ئەنتیگۆن (Antigone)ەوە، لە یۆنانی کۆنەوە، بەو جۆرە نەکراوە. پاش ژاك لاکانیش بەشێکی زۆر لە پزیشکە دەروونییەکان شیکاریان بۆ دیاردەی ئەنتیگۆن لە شارستانی ڕۆژئاوا کرد، بەڵام ئەنتیگۆن لە دەمی کۆرۆنادا بووە بابەت. نەریتی ناشتنی مردووان بە پەتای کۆرۆنا گفتوگۆی لەسەر ئەنتیگۆن نوێکردەوە. پەتاکە وایکرد لەبەر بەرژەوەندی تەندروستی گشتی نەریتی مردوو ناشتن سەرلەبەر بگۆڕێت. ئەمە بەرەو جۆرە شێوازێك لە پرسیاری ھزرییمان دەبات کە بەمشێوەیەیە: ئەنتیگۆن بەردەوامە؟ شارستانی پۆست مۆدێرن لەسەر دەستی پەتای کۆرۆنا نەریتی ناشتن لەسەر ڕەوتی ئەنتیگۆن پیادەدەکات؟ لە ڕێگای ئەم پرسیارانەوە بەوەش دەگەین کە مردن لە سەدەی 21 وەك مردن نییە لە پێشتر. ئەنتیگۆنی ئەمڕۆ، سەردەمی کۆرۆنا، ئەنتیگۆنێکی پۆستمۆدێرنانەیە. دۆزی مردن و ناشتنی مردووەکان لە کاتی پەتای کۆرۆنا خەماویین. کەمترین کەس بۆی ھەیە لە ڕێوڕەسمی ناشتنەکە بەشداربێت، ئەوانیتر دەتوانن لەڕێگای سۆسیال میدیاوە بەشداری لە ناشتنەکە بکەن و کەسیش بۆی نییە دەستکاری کەلوپەل و پێویستییەکانی مردووەکە بکات.

شرۆڤەی ڕەوشی ناشتن گفتوگۆی کۆرۆنا و مردن زەقدەکاتەوە. ڕەنگە نووسەرێکی وەك نێستۆر براونشتاین (Néstor Braunstein) چاکتر گوزارەی لێکردبێت کاتێك دەپرسێت لە کاتی پەتادا چی لە جەستەی مردووەکان بکەین؟ ئایا ئەم جەستانە ترسناکن ھەروەك ئەو شتەی نەخۆشخەرە(ئەو شتەی دەردی کوشندە دروستدەکات)؟ چەندێك کات پێویستە لەنێوان مردن و ناشتن و یان سوتاندندا تێپەڕێت؟ ئەی چی لە کەل و پەل و شتی تایبەتی ئەو کەسانە بکەین؟ براونشتاین ئاماژە

بە ئەوەش دەکات کە بەهۆکاری سامناکی پەتاکە و ترسیش لە تەشەنەسەندن وایلێهات ناشتن بەجۆرێکی نۆرمال پشتگوێخرێت و سندوقی تایبەت بۆ ناشتنی مردووەکانیش بەکارنەبرێت. گشت ئەم پرۆسەیەش، لەژێر کاریگەری تێگەیشتنێکی ژۆرژ باتای (Georges Bataille)، ناودەنێت “قێزەوەنکردنی مەرگ بەناوی ژیانەوە”.
لەم بارەیەشەوە دەچینە سەر لێدوانێکی بیرمەندی کامێرۆنی ئاشیل مبەمبی (Achille Mbembe) تایبەت بەو توانای ئەم پەتایە لە “دەمەکراتیزەکردنی هێزی کوشتن” یان مراندن. ناوبراو وایدەبینێت گۆشەگیری کۆمەڵایەتی، تەنیایی یان کەرەنتین، تاڕادەیەك دەکارێت لە مەرگ دوورمانبخاتەوە یان مەرگ دوابخات، بەڵام گرفتەکە لەوەدایە پەتای کۆرۆنا هێزی کوشتنی دەمەکراتیزەکرد. پێشیوایە پەتاکە فۆرمی ئەو بیرکردنەوەیەی گۆڕی کە چۆن لەبارەی جەستەی خۆمان و ئایندەمان بیربکەینەوە. پەتاکە ئەو تێگەیشتنەشی تیابەرجەستەکردین کە لە ماڵەکانمان دەچینەدەرەوە خۆمان تووشی ڤایرۆسەکە دەکەین یان خەڵك تووشدەکەین. بۆیە ئێستا جەستەی هەمووان دەسەڵاتی کوشتنی هەیە. هەر ئەم پەتایە ئەوەشمان پێدەڵێت کە تەنیای و نەچوونە دەرەوە تاکە فۆرمی ڕێکخستنی ئەم دەسەڵاتەن.
بەپێی تیۆری(necropolitics)ی ئەم بیرمەندە بێت ڤایرۆسەکە بە یەکسانی هەموو دووچارناکات. لاوان لە ڤایرۆسەکە دەربازدەکرێن و لێدەگەڕێن بەساڵاچووان بمرن. ئەوەی لێرە بڕیاردەرە ئابووری یان سیاسەتێکی ئابوورییە کە بڕیار لە ژیان و مەرگی تاکەکان دەدات.
ئەمەش لەبەرئەوەی، سیستەمی سەرمایەداری خۆی لەسەر دابەشکردنی ناهاوتایانەی مەرگ و ژیان بونیاددەنێت. ئەم لۆژیکی قووربانیدانەش شوێنەکەی وا لەناو دڵی نیولیبرالیزم دا. هەر ئەم ڕوناکبیرە کامێرۆنییە لە بابەتێکی تر بەناوی ""مافی گەردوونای هەناسەدان"" پێیوایە زۆرترین کاریگەریی ئەم ڤایرۆسە لەسەر هەناسەدانمانە نەك شوێنێکی تر. ئەم کێشەیە بە حکومەتەکانیش جێبیاسە کە کە توانای هەناسەدانی باشترە ئەو کەسە بپارێزرێت. بەواتایەکیتر، گشت پەتاکان، بە کۆڤید -19 شەوە، شەڕیانە لەسەر ئەوەی چۆن هەناسە بەرن. ئەو دەمەش هەناسە دەبرێت ناشتن دێت، ناشتنی سەردەمی پەتای کۆرۆنا، کە ناشتنێکی بەباکانە و ئەنتیگەنانەیە.

ژێدەر: بۆ بابەتەکانی: یەکەم: براونشتاین “گەڕانەوە بە ئەنتیگەن: ڕێوڕەسمی ناشتن لەکانی پەتاکەدا” بەوانە

http://www.journal-psychoanalysis.eu/the-return-of-antigone-burial-rites-in-pandemic-times/، دووەم: کریستێڤا "مرۆڤایەتی و سەرلەنوێدۆزینەوەی تەنیایی بووناوی و نەمری" بڕوانە http://www.journal-psychoanalysis.eu/humanity-is-rediscovering-existential-solitude-the-meaning-of-limits-and-mortality/، سێهەم: مبەمبی "پەتاکە هێزی کوشتنی دیمۆکراتیزەکرد" http://www.journal-psychoanalysis.eu/the-pandemic-democratizes-the-power-to-kill-an-intyerview/، چوارەم: وێلبێك "جیهان پاش پەتاکە هەمانە بۆ کەمێك خراپترەوە" https://tass.ru/obschestvo/8405773 https://www.franceinter.fr/emissions/lettres-d-interieur/lettres-d-interieur-04-mai-2020

- تیۆری (necropolitics) کارکردەی هزری ئاشیل مبەمبێیە. بەپێی ئەم تیۆرییەیە دەسەڵاتی سیاسی و کۆمەڵایەتی بڕیار لەسەر (ژیان و مەرگ)ی خەڵك دەدات. ناوبراو لەبەرە لەژێرکاریگەری "تیۆری بایۆپۆلیتیك" و "مافی شمشێر"ی فوکۆدایە.

ماویەتی..........

بەرهەمی ئیکۆلۆژی یان جینتەکنەلۆژی؟! ... سەلام عەبدوڵڵا

راستە تەماتەکە بێ تامە؟!

بلانکی وتی: (کێ ئاسنی هەبێت، نانیشی دەبێت). ئێمە بەزیادەوە ئاسن و نانمان هەیە، بەڵام ئاسنەکەمان زۆر بۆ پیشەسازی چەك بەکاردێت و نانەکەمان ژەهراوی دەکرێ، بۆیە بۆچوونەکەی(کارڵ لیبنشت)سوارترە: (زانست دەسەڵاتە، دەسەڵاتیش زانست). لێرەشدا زانستمان لەبارەی مەترسی بواری جینتەکنەلۆژی و ماددەی لەناوبردنی گژوگیاو مەلومورە زیانبەخشەکان وکارتێکردنەکانیان لەسەر خۆراك و تەندرووستی و ژینگە زۆر نزمە، بۆیە بەبێ دەسەڵاتی لەبەردەمیان راوەستاوین و

ئەوەی لەم بارودۆخە قازانج دەکات، کۆمەڵێ دەڵاڵێ، نەوکەر، جانباو و کۆمپانیا باننا‌سیونالەکانە.
هەمووومان وەك هاوڵاتی وا راهاتووین ئەوەی لە بازاڕ هەیە دەیکڕین و دەیخۆین بەبێ ئەوەی بزانین خۆراکەکان چۆن بەرهەمهاتوون و چیان تێدایە و چ مادەیەکی کیمیاوی و ژەهرێك لەکاتی رواندن بۆ لەناوبردنی گژوگیا مەلوموری زیانبەخش بەکارهاتووە. ئێمە هێشتا پرسیاری خۆراکی جینات گۆڕاو و کارتێکردنی بەسەر تەندرووستیمان نەکردووە. بەڵام لە هەمان کاتدا گوێمان لە چەندین نەخۆشی ترسناك دەبێ. ئێستا پرسیاری: ئەزانی تەماتەکە بۆ تامە…ئەزانی ماسی هاوردە و ماسی حەوزەکان تامی ماسی رووباری ئەوەن نادەن!
Jaques Diouf(سەرۆکی رێکخراوی خۆراکی جیهانی)وەك هاوپشتییەك لەگەل یەك ملیارد مرۆڤی برسی و هەژار بۆ ماوەی رۆژێك لە خواردن مانیگرت و 500زانای کشتوکاڵ لە لووتکەی جیهانی رێکخراوی ناوبراو دژ بە جینتەکنەلۆژی وەك چارەسەرێك پێشنیاری(گەشەپێکردنی کشوکاڵی بیولۆژی)یان کرد. دوا هەواڵەکانیش لە(سایتی ئینفۆ ئەمازۆنس) رۆژی 9/6/2011رایگەیاند کە پەرلەمانی وڵاتی پیرۆ بڕیاری دا رێگەدان بە کشتوکاڵی جینتەکنەلۆژی بۆ ماوەی 10ساڵ دوابخەن.

سەدان رێکخراوی جیهانی دژ بە بەروبوومی جینگۆڕاو ناڕەزایەتی دەردەبڕن

لەلایەکی ترەوە سەدان رێکخراوی جیهانی دژ بە جینتەکنەلۆژی راگەیاندنێکی12 خاڵیان بڵاوکردووە و لە خاڵی یەکەم پێیان وایە خۆراك مافێکە لە مافە جیهانییەکانی مرۆڤ و خواردن تەنها کاڵا نییە، لە خاڵی7 داوای زامنکردنی کشتوکاڵی ئازاد دەکەن لە جینتەکنەلۆژی و لە خاڵی 9 داوای شەفافییەت دەکەن لە جۆری خۆراك و مافی هاوڵاتیان لەزانیاری لەبارەی ناوەڕۆکەکەیان و لە خاڵی12 داوای بەرهەمهێنانی خۆراکی تەندرووست دەکەن بۆ منداڵان:
Europe
- European Coordination Via Campesina www.eurovia.org
- Friends of the Earth Europe www.foeeurope.org
- European Attac Network www.attac.org
- Africa Europe Faith & Justice Network www.aefjn.org
- MIJARC Europe www.mijarc.org
- Seattle to Brussels Network www.s2bnetwork.org
- Food and Water Europe www.foodandwaterwatch.org
- Greenpeace Europe Unit http://www.greenpeace.org

- Eurogroup for animals www.eurogroupforanimals.org
- European Public Health and Agriculture Consortium www.healthyagriculture.eu
- IFOAM EU group www.ifoam-eu.org
- European Beekeeping Coordination

International: FIAN International, Transnational Institute, Action Aid International

Austria:ÖBV-Via Campesina Austria, Global 2000, Südwind, Dreikönigsaktion, Attac Austria Slow Food Linz, SOL – Menschen für Solidarität, Ökologie und Lebensstil, Agrarbündnis, FIAN Austria, Gewerkschaft PRO-Gem ARGE Schöpfungsverantwortung, WWOOF Österreich, ARCHE NOAH

Belgium:FUGEA, Movement dAction Paysanne (MAP), Vredeseilanden, vzw 't Uilekot, Wervel VODO, Netwerk Bewust Verbruiken, Attac Vlaanderen, Broederlijk Delen, EVA vzw, Friends of the Earth Vlaanderen en Brussel, Velt, Ecolife, Missionarissen van Steyl (Commissie Gerechtigheid, Vrede en Heelheid van de Schepping), Bioforum Vlaanderen, Attac Bruxelles-Wallonie, Bevrijde Wereld

Bulgaria: Agrolink

Czech Republic:Hnuti Duha – FOE CZ

Denmark: Frie Boender, Attac Denmark

Finland: Attac Finland

France: Confédération Paysanne. ATTAC France, CFSI, Peuples Solidaires en association avec ActionAid, Bretagne Vivante – SEPNB, Nature & Progrès, GRAPPE (GRoupement des Associations Porteuses de Projets en Environnement), MINGA

Germany: Buko Agrarkoordination (D), Bund für Umwelt- und Naturschutz Deutschland (BUND), Agrarbündnis, Bestes Bio – Fair für Alle e.V., Naturland, Biofair, Demeter, Saatgut Aktionsnetzwerk, Gentechnikfreies Europa e.V.

Greece: NEAK, Hungary, Alliance for Food Sovereignty, Hungary

Italy: Italian Committee for Food Sovereignty (273 members), Associazione Michele Mancino, Associazione Rurale Italiana, ATTAC, AUCI, Centro Internazionale Croceviam CESTAS Fair, FOCSIV – Volontari nel mondo, Fondazione Diritti Genetici, Mani Tese, Movimento Lotta Fame nel Mondo, Movimento

Sviluppo e Pace, Slow Food Italia, Terra Nuova, WILPF, Italy
Luxemburg: SOS Faim Luxembourg
Netherlands

- A SEED Europe www.aseed.net
- Afrika-Europa Netwerk
- XminY Solidariteitsfonds
- Vereniging Milieudefensie
- Boerengroep Wageningen

Norway

- Norske bonde-og Smabrukarlag (Norwegian Farmers and Smallholders Union)

Poland: Attac Poland
Portugal

- CNA
- Plataforma Transgénicos Fora
- MARP – Associação Das Mulheres Agricultoras e Rurais Portuguesas
- ARP – Aliança para Defesa do Mundo Rural Português
- ACOP – Associação de Consumidores de Portugal

Romania

- “Rencontres du Patrimoine Europe-Roumanie” – RPER
- “Centrul Independent pentru Dezvoltarea Resurselor de Mediu” CIDRM
- “Centrul de Informare asupra Organismelor Modificate Genetic” InfOMG
- “Eco Ruralis – in sprijinul taranilor ecologici si traditionali”
- Slow Food Turda + Slow Food Cluj Transylvania
- Asociatia ARIN
- Asociatia AGORA” – Grup de Lucru pentru Dezvoltare Durabila
- Fundatia Eco Civica
- Asociatia Mai Bine” / The Association for the Better
- Asociatia Fermierul Cozia
- Asociatia Gib Bio Grup
- Fundatia Speranta Sfantul Stefan
- Asociatia Valea Soarelui
- Asociatia Fair Trade Efectul Fluture

- Asociatia Sighisoara Durabila
- BIO COOP – Cooperativa de gospodari bio
- Asociatia Eco Assist
- Microregiunea Poganyhavas
- Asociatia Hosman Durabil
- Cooperativa Escar Prod
- Clubul Ecologic Transilvania
- WWOOF Romania
- Asociatia Prietenii Pamantului Galati
- Asociatia Zdreanta
- Asociatia Focus Eco Center
- Asociatia Re.Generation
- Centrul de Resurse pentru Initiative Etice si Solidare" CRIES
- Asociatia pentru Sustinerea Agriculturii Taranesti" ASAT
- Asociatia pentru Mediu si Turism Ulmul Cerasului
- TERRA Mileniul III
- Asociatia Turda Fest
- Asociatia Ecologica Turismverde
- Asociatia Bio Romania
- Asociatia ALMA-RO
- Reteaua de Actiune pentru Clima Romania
- Fundatia KESARION – pentru o viata romaneasca traditionala
- Asociatia Alburnus Maior – Rosia Montana

Slovakia: CEPTA – Centre for Sustainable Alternatives

Slovenia: Drustvo za razvoj slovenskega podezelja (Slovenian Rural Development Network)

Spain

- Sindicato de obreros del campo, Andalucía
- Sindicato Labrego Galego
- Federación Estatal de Pastores
- Attac Spain
- Plataforma Rural / Alianzas pour un mundo rural vivo
- Amigos de la Tierra España

Sweden: Attac Sweden

Switzerland: Lautre Syndicat, Plateforme pour une agriculture socialement durable, Swissaid

Turkey

• CIFTCI-SEN- Farmers Union Confederation: “Union of Tea”, “Union of Hazelnut”, “Union of Olive”, “Union of Grape”, “Union of Tobacco”, “Union of Sunflower”, “Union of Grain”, Union of Animal Breeders)

• TARIM OR KAM- SEN / Union of Public Employees in the Agriculture and Forestry Branch

• Initiative for Rural Development (38 organisations)

• No To GMOs Platform (75 organisations)

• KECI – Urban Initiative in solidarity with Farmers

• Ecological Farmers Association

• IMECE Eco-village, Natural Life and Ecological Solutions Association

• Turkish Agricultural Economics Association

• Bogatepe Environmental Life Association

• Bogatepe Development Co-operative

• Kuyucuk Village Development Co-operative

• Kuyucuk Village Bird Sanctuary Protection and Tourism Development Association

• Buyukcatma Natural Food Producers Association

• Yolboyu Village Development Co-operative

• Bogazkoy Development Co-operative

• Slow Food Adapazari Convivium,Slow Food Alacati-Cesme Convivium,Slow Food Ankara Convivium,Slow Food Fikir Sahibi Damaklar Convivium,Slow Food Gaziantep Convivium,Slow Food Igdir Convivium,Slow Food Izmir Bardacik Convivium,Slow Food Kars Convivium,Slow Food Samsun Convivium,Slow Food Tire Convivium,Slow Food Urla Convivium,Slow Food Yagmur Boregi Convivium, Slow Food Alacati-Cesme Convivium

United Kingdom: War on Want, UK Platform for Food Sovereignty, Scottish Crofting Federation, One Planet Food Scotland, Munlochy Vigil, World Family, Soil Association

ئایا فەرمانی 81 چییە؟

ئەمە ئەو پرسیارەیە کە بەردەوام دەکرێ. بە کورتییەکەی(پاراستی مافی موڵکایەتی هزری و جۆری نوێی رووەك)، واتە مافی مۆنۆپۆڵکردن و پاراستن و رووواندنی تۆوی جینەتەکنەلۆژی کۆمپانیا زلهێزەکان کە جووتیار دەبێ هەموو ساڵێك لێیان بیکرێت و هاوکات ئەو مادە

ژەهراوییانەش بکێت کە دژ بە گژوگیاو مەلوموری زیانبەخشن!.
لەراستیدا ئەو یاسایە زۆر بێوەی دیارە، بەڵام هەر کە بەدوای مانا و کارتێکردن و مەبەستەکەی بگەڕێین دەبینین ماڵوێرانی و نەخۆشی و ژەهراویکردنی مرۆڤ و ژینگە و لەناوبردنی کلتووری کشتوکاڵی هەزاران ساڵەی کوردستان و عیراق لێدەکەوێتەوە!

لەناوبردنی هەژاری یان هەژارەکان؟!

لەناوبردنی هەژاری بیانووی کۆمپانیا بانناسیونالەکانی تۆو و خۆراکی جین گۆڕاوە، بەڵام لەراستیدا مەبەستیان دەستکرتنە بەسەر بازاڕ و قازانجە لەسەر ئاستی جیهان.
ڤەندانە شیڤا(هەڵگری خەلاتی نۆبڵی ئەڵتەرناتیڤ) لە وەڵامی پرسیاری(زویدڤێست پرێس لە 29/8/2007): بۆچی 150000جووتیار لە ماوەی 10ساڵ خۆکوژیان کرد، وتی: خۆکوژی جووتیارەکان لە بازنەی کشتوکاڵی پەمووی ناوچەی کارناتاکا، ئەدهارا پرادیش، فیدهاربا و پنجابی گرتەوە. رووواندنی پەموی جین گۆڕاوی(BT) لەلایەن کۆمپانیای بانناسیونالی کشتوکاڵ(Monsanto)هۆی سەرەکی خۆکوژییەکان بوو. جووتیاران تۆوەکەیان لەدەستدا و تووشی قەرزاری و هەژارای بوون و نەیانتوانی لێی رزگاربن.
لە 20/5/2008خانم شیڤا لەگەل پسپۆری کشتوکاڵی کرستینە لویست(دامەزرێنەری رێکخراوی جیهانی-چالاکی سکالاکردنی جین-)راپۆرتێکیان نووسی لەبارەی بارودۆخی کارەساتی پێشێلکردنی مافی مرۆڤی جووتیارەکان هیندستان بۆ لیژنەی مافی مرۆڤ لە نەتەوە یەکگرتووەکان نووسی و سکاڵایان دژ بە حکومەتی هیندستانیان بەرزکردەوە. جووتیارەکان هیچ چارەیەکی تریان لەبەردەم نەمابوو تا خۆیان لە برسێتی و قەرزاری رزگار بکەن.
لە سایەی ئەو سکاڵایە، نەتەوە یەکگرتووەکان داوای لە حکومەتی هیندستان کرد دەستبەجێ پێشێلکارییەکانی رابگرێت. ئەمە یەکەم جاربوو کە بەکارهێنانی تەکنەلۆژیای جینات لە بواری کشتوکاڵی وەك پێشێلکردنی مافی مرۆڤ ناونووس بکرێت و داواش لە حکومەتێکیش بکرێت رێگا لەبەردەم جووتیارەکانی بکاتەوە بۆ بەکارهێنانی تۆوی باوباپیرانی خۆیان و ئەم مافە بپارێزێت و باڵادەستی کۆمپانیا بانناسیونالەکان لەناوببات.
هەمان ئەم رێکخراوە لە مانگی یەکی/2007سکاڵایان لەسەر(مونسانتۆ) بەرزکردەوە لەبارەی قەدەغەکردنی رووواندنی(Mon 810)و لە ئەنجامدا پرۆسەکەیان لە مانگی4/2009بردەوە. کۆمپانیای بانناسیونالی(مۆنسانتۆ) لەکاتی جەنگی ئەمریکا لە ڤێتنام بەدناوی خۆی تۆمارکردووە، واتە بەرهەمهێنانی ماددەی پەرتەقاڵی بۆ

سوتاندنی دارەکانی ڤێتنام. قازانجی ساڵی 2010 گەیشتە 10,4ملیارد دۆلار.
کرستیانە لەویست لەبارەی(عیراق)ەوە دەنووسێ: بەرێکای فەرمانی 81 جووتیارە عیراقییەکان تەنها بۆیان هەیە تۆوی جین گۆڕاوی کۆمپانیا باناسیونالەکان بکڕن. لە سەرچاوەیەکی تر(ئەلموتەوست ئۆنلاین)هاتووە: وەکالەتی ئەمریکی بۆ گەشەپێدانی جیهانی(USAID) هەزاران تۆن لە گەنمی ئەمریکی کە بە"جۆری باش و بەرز"وەسفی دەکەن بە خۆڕایی لەسەر جووتیارەکانی عیراق دابەشکرد. لە کوردستان 54شوێن بۆ روواندنی گەنمی"موحەسەن" تەرخانکرا کە لە راستیدا جیناتی گۆڕاوە و بە بڕی 107ملیون دۆلار ئیمزاکرا. کشتوکاڵی لە عیراق تەسلیم بە کۆمپانیەکانی(Monsanto, Dow Chemicals, Cargill و Dupont BASF , ،Beyer)کرا.
پێشی سێ ساڵ لە خانەقین گەنم بە خۆڕایی بەسەر جووتیارەکان دابەشکرا، بەڵام لەسەر کیسەی ئەو گەنمە نە جۆرەکەی، نە ناوی کۆمپانیا بەرهەمهێنەرەکەی، نە ناوی وڵات و نە هیچ زانیارییەکی تر لەسەریان نووسراوە.
مادە لەناوبرەکانی مەلومورو گژوگیا زیانبەخشەکان لایەنێکی ترسناکی تری بواری کشتوکاڵییە. سەوسەن عەلی مەجید(وەزیرەی کشتوکاڵی عیراقی) لە دیسەمبەری2007 وتی: ئێمە پێویستیمان بە جووتیاری عیراقی هەیە کە بتوانن کێبرکێی بکەن و بڕیارمان داوە پشتوانی لە مادە لەناوبەرەکان و پەین و تۆوی موحەسەن بکەین).

خۆراکی ژەهراوی

(Glufosinat)یەکێکە لە کۆی 22مادەی قەدەغەکراو لە بەرکارهێنان بۆ لەناوبردنی گیاو مەلوموورە زیانبەخشەکان. لیژنەی ئاسایشی خۆراك لە وڵاتانی ئۆروپا(EFSA) توێژنەوەیەکی بڵاوکردەوە و تێدا دووپاتی دەکەنەوە کە ئەو ماددانە(مەترسییەکی گەورەیان هەیە بۆ ئاژەڵە شیرخۆرەکان و دارودرەختەکانی دارستانەکان و تەنانەت بۆ ئەو بەروبوومانەش کە بەسەریاندا پەخش نەکراوە. روواندنی برنجی(LL 601)بە بەکارهێنانی بڕی زۆری(Glufosinat)دەیروێنن. ئەو جۆرە برنجە لە بازاڕ فرۆشرا بەبێ ئەوەی رێگەیشی پێبدرێ!
رێکخراوی(کۆئۆردیناتسیون دژ بە مەترسییەکانی بایرن)ئەو زانیارییە دژ بە کۆمپانیای باناسیونالی بایرن بڵاوکردەوە کە دووهەم کۆمپانیایە لە بواری بەرهەمهێنانی تۆوی دەستکارکراو و دەیانەوێ بەرهەمەکانی(پەمو، شەلغەم، شەکر، پەتاتە و گەنمە شامی)جین گۆڕاوەکانیان لەبازاڕ بفرۆشن.
هەروا مادەی فسفۆری بۆ لەناوبردنی گژوگیا و مەلوموری زیانبەخش

هەیە کە لە ئەمریکا و یەکێتی ئۆروپا قەدەغە کراون وەك(دیمکرون، نماکور، میتاسیساوکس، تمارون، برودوکس، کوتنیون، دیفیبان، فولیمات، لیباسید، درسبان، روجر، ئەنتیو)

لێکۆڵینەوە جیهانییەکان سەلماندوویانە کە ئەو(موبید)انە دەبنە هۆی نەخۆشی شێرپەنجە و کاتێکردنیان هەیە لەسەر ئەنزیمی(ئەسیتیل کولین ستیراز)ی ناو شانەی سوری خوێن هەیە و لەناو پلازما و دەماغ و ئەعصاب و دەبنە هۆی لەرزین خێرا و دووبارەبوو و کێشەی هەناسە و تێکدانی کۆرپە و نەزۆکی و ژەهردارکردنی کۆرپە…وزۆر نەخۆشی ترسناکی تر.

گژوگیا و مەلوموورە زیانبەخشە لەناوبەرەکان لە جۆری(neoniecotinoider, Imidaclopride, thiamtoxam, Lothianide) سەرەتا رووەگەکان دەپارێزێت بەڵام پاشان مەترسییەکی گەورەیان هەیە لەسەر هەموو مەلوموورەکان و لەوانە سوودبەخشەکانیان. بۆ نموونە هەنگ بەخێوکەرەکان لە فەرەنسا و ئیتالیا ساڵی 2000بۆیان دەرکەوت کە مادەی لەناوبەر(Imidaclopride)، مادەیەکی بکوژە وکاریگەری لەسەر ئەعصابی هەنگ هەیەو وای لێدەکات رێگەی خۆی ونبکات و نەتوانێت بۆ شانەکەی بگەڕێتەوە. هەر لە هەمان ساڵدا توێژینەوەکان سەلماندیان کە مادەی(Chlopyritos) نزیکەی80% لە هەنگ لەناوبردووە.

مەترسی گەورە لەسەر زەمین و خۆراك و ژینگە ئەوەیە کە مەلوموورو گژوگیا زیانبەخشەکان لەگەل کاتدا خۆیان لەگەل ئەو مادە ژەهراویانە دەگونجێنن و کاریان تێناکات، بۆیە جووتیارەکان ناچار دەکرێن بڕی زۆرو زیاتریان لێ بەکاربهێنن.

بەهۆی ریکلامی ساختە و درۆزنانە بۆ(Roundup)، کۆمەڵەی ژینگەپارێزەکانی فەرەنسا لە ساڵی2001 لە داگا سکاڵایان دژ بە(مونسانتۆ) تۆمارکرد. لەسەر پاکەتی روند ئاپ نووسراوە کە(هیچ کارتێکردنی لەسەر زەمین نییە و جێی متمانەیە و دۆستی ژینگەیە…ماددەکانی لێکدەترازێن و کارتێکردنیان نامێنێ). پاش ئەم کارە ئابرووچوانەی کۆمپانیای ناوبراو، 233ملیون زیانی لێکەوت. ئێستا کۆمپانیاکە ناچارکرا ریکلام و وەسفی(روند ئاپ)ە ژەهراوییەکەی، بگۆڕێ.

ئایا چی وا دەکات(روند ئاپ) ژەهراوی بێت؟

گۆڤاری زانستی(کلینکەی تۆکسیکۆلۆگی) توێژینەوەی کۆمەڵێی زانای جیهانی لەبارەی کارتێکردنەکانی روند ئاپ، بڵاوکردەوە. زاناکان کاریان لەسەر ژەهراویبوونی نزیکەی 600حاڵەت کرد، چونکە روند ئاپ لەپاڵ ماددە ژەهراویە سەرەکییەکەی(گلیفوسات)، ئەم پێکهاتانەشی

تێدایە: Glyphosat, Tallowamin, Propylenglykol, Glyzerin,) Natriumsulfit, Natriumbenzoat, Sorbindaeure, Natriumsalz von o-Phenylphenol, leicht aromatische Erdoeldestiiate, Methyl P-HydroxybenzoT, 3-iodo-2- methyl Butylcarbamat, 5-chloro-2- methyl 3(2H)-Isothiazolon). لە بۆچوونی هەندێ لە زانایان، (تۆکسیتسێت)ی گلیفۆسات بە هەندێ رێگا بە تایبەتی رێژەی(تالۆوامین) بەرزدەکات.

لەم بارەیەوە لێکۆڵینەوەیەکی تر لەسەر کارتێکردنی روند ئاپ لەسەر مشك کراوەو تێدا 1000ملغ/کغ گلیفوساتی پێدراوەو سەرئەنجام 50% ی مشکەکان مردوون، واتە ئەم ماددەیە مەترسی پێکدەهێنێ لەسەر ژیانی مرۆڤ و رووەگ و ژینگە.

لە وتارەکەی ئەنیاس سیناوی(لە دەستەی نووسەرانی گۆڤاری Entropia) ئاماژە بۆ بووچوونی لیلیان لو غۆف(ئەندامی لیژنەی کۆمەڵەی فەرەنسای سرووشت و ژینگە)دەکات کە پێی وایە(پیسبوونی زەمین و ئاوی خواردنەوەو باران و کۆی خۆراك بەهۆی بەکارهێنانی ئەنتی بەکتریا، بووە بە کێشەیەکی راستینە لەبواری تەندرووستی گشتی و ئیدارەی فەرەنسی دواکەوتووە لە بایەخپێدانی).

کەم نین ئەو شارەزایانە کە تەنها بە مەبەستی خزمەتکردنی مرۆڤایەتی بیروڕا و توێژینەوەی خۆیان رادەگەیەنن و هاواری ئەڵتەرناتیڤی مرۆیی دەکەن. لە وتاری نووسەری بریتانی(جیرمی سمیت) کە لە گۆڤاری(زی ئیکۆلۆجیست، 22/2/2008)بڵاوکراوەتەوە، هاتووە: قسەکەری-Task Forst-وتی"لەپێناو دواڕۆژی کشتوکاڵی لە عیراق، هێزە فەرەڕەگەزەکان لە پارێزگای نەینەوا تۆویان دابەشکرد". و(land and Livestock Post) دەریخست کە"یارمەتییە مرۆییەکان سەرکەوت لە رووان‌دنی 320هەکتار لە- تۆوی بەرهەم باڵا- لە نۆك، جۆ، نژی و گەنم و ئەم تاقیکردنەوەیە لە ساڵی یەکەم گەیشتە30هەزار جووتیار.

هەر لە هەمان وتار ئەم پرسیار دەکرێ: ئەو یارمەتییە مرۆییانە لە کوێوە سەرچاوەیان گرتووە؟

لە وڵامدا جیرمی ئاماژە بە وتارێکی(The Business Jounal of Phoenix) کە تێدا هاتووە: کۆمپانییەکانی تۆژینە کشتوکاڵییەکان لە ئەریزونا(لە ئەمریکا)، گەنم بۆ عیراقییەکان دەنێرێ تا بتوانن بەرهەمهێنانەکەیان زیادبکەن و ئەو کۆمپانیایە ناوی(World Wide Wheat Company)و ئەمەش گرێبەستی لەگەل 3زانکۆی ئەمریکی هەیە و یەکێکیان لە تکساسە. بە گوێرەی سایتی(Seedquest)کە سەرچاوەیە لە بواری پیشەسازی تۆو لە سەر ئاستی جیهان هاتووە کە ئەو کۆمپانیا ئەریزۆنیە لە گەورە دروستکەرانی تۆو و بازرگانی بە تۆویە پارێزراوەکان دەکات و تا ئێستا 6جۆر تۆوی لە عیراق

بڵاوکراوەتەوەو سیانیان بۆ دروستکردنی نانە و سێیکەی تریان بۆ هەویری برشت…)

لەلایەکی ترەوە توێژەرە ئیتالیایی، وەزارەتی تەندرووستی نەمسا و فەرەنسییەکان سەلماندوویانە کە بەروبوومە جینتەکنەلۆژییەکان بۆ نموونە گەنمەشامی، ئیمۆن سیستێم و توانای زاوزێی مشك لاواز دەکات.

ئەی بۆ گا و گاسن بگەڕێینەوە؟!

نا! ئێمە خوازیاری بەکارهێنانی دوا ئامێر و تەکنەلۆژیای دنیای کشتوکاڵی بە بواری زانستی جیناتیشەوە، بەڵام بە تۆوی سرووشتی مرۆڤایەتی کە هەزاران ساڵە لەسەریان دەژێین.

بۆ نموونە پرۆفیسۆر. دکتۆر ئەنتۆنیو ئیناسیو لەبارەی(زانستی جینات)ەوە دەڵێ: من دژی تۆژینەوەی جینات نیم و بە ئاسایی و گرنگیشی دەزانم لەم بوارە سرووشتیەدا تێبگەین و بۆ مرۆڤ و ژیان بەکاری بهێنین نەك تەنها بۆ رووەگ. بەڵام لە هەموو حاڵەتێك من رەخنە لە جینتەکنیکی کشتوکاڵی دەگرم کە چۆن ئێستا لەلایەن چەند کۆمپانیایەکی بانناسیونالەوە پەیڕەو دەکرێت.

لە وەڵامی پرسیاری(لێکۆڵیینەکان دەیسلمێنن کە سۆیا و گەنمەشامی جین گۆڕاو بۆ مرۆڤ و ئاژەڵ خراپ نییە)، دەڵێ: من دەڵێم ئەو جۆرە لێکۆڵینەوانە نە بەکارهێنانی مادەی(Tallowamin) لەبەرچاو دەگرن کە بە مادەی کوشتنی زیانبەخشەکان تێکەڵ دەکرێ تا باشتر رووچێتە ناو گژوگیا و نە ئەو راستییە کە(Glyphosat) بەری کێڵگە جین نەگۆڕاوەکان لەناودەبات. لە توێژینەوەك لەسەر چەندین جۆر خۆراك لە ئیتالیا و روسیا لەگەل سۆیای جین گۆڕاو وەك لە بازاڕ دەفرۆشرێن، ئەنجامدراوەو زانایان لەگەل مشك بەکاریان هێناوەو دەرکەوتووە کە زیانی لەسەر گورچیلە و جگەر و کێشەی دووبارە بەرهەمهێنان هەیە. هەروا لەوانەیە (تۆکسین)ی ناو (بازیلیوس تورینگیسیس) دەبێتە هۆی خراپکردنی ئیمۆن سیستێمی گیانلەبەران. ئەنتۆنیو ئاماژە دەکات بۆ ئەوەی کە بەکارهێنانی(روندوب) دەچێتە زەوی و لەگەل(گلیفوسات)و ئاو تیکەڵ دەبێت. ئەم تێکەڵە ماددەی نەخۆشی شێرپەنجە لێدەکەوێتەوە. هەروا گژوگیا زیانبەخشەکان بەرگریان زیاد دەبێت لەبەردەم ماددەی(Glyphosat). لە ئەمریکای لاتین 15جۆر گژوگیای زیانبەخش هەیە کە چیتر بە(Roundup) لەناو نابرێن.

بە بڕوای من کارێکی نادیموکراسی ئەنجامدەدرێت کاتێ خاوەن کارەکان دەیانەوێت قازانج بکەن و تێدا کۆمەڵگا زیانی پێدەگات.

لە وەڵامی پرسیاری(ئێزو باسی ئەزموونی وەڵاتەکەتان بەرازیل دەکەن

لەگەل چاندنی سۆیای جینات گۆڕاو. ئایا ئەوە چ پەوەیندیەکی هەیە لە گەل ئۆروپا؟)، دەڵێ: سۆیا لە بەرازیل و ئەرژنتین بۆ ئۆروپا بەرهەمدەهێنرێت. بەبێ سۆیا بەرهەمهێنانی گۆشتی هەرزان لە ئەڵمانیا و وڵاتانی تری ئۆروپا دەستناکەوێت. جیاواز لەگەل ئەمریکی لاتین، زۆر کەس لە ئۆورپا دەتوانن زانیاریان هەبێت و بەرهەمی جینتەکنەلۆژی لە کشتوکاڵی رەت بکەنەوە 80%ی دانیشتوانی ئۆروپا دژ بە جینتەکنەلۆژین و ئۆروپا دەبێ دووباری هەڵەکانی ئەمریکای لاتین لە ماوەی 10ساڵی رابردوو دووبارە نەکەنەوە.

ئەنتۆنیو خاوەن کتێبی(Die Saat des Boesen)و لە 2008وە لە زانکۆی جۆهانس-کیپلەر لە نەمسا کاردەکات. بە بڕوای ئەم زانایە، قەدەغەکردنی بەرهەمهێنانی جینتەکنەلۆژی، هێمایەکی باشە!

کۆمپانیای بانناسیونال(Monsanto):

لە سوتاندنی دارەکانی ڤێتنامەوە بۆ بنیاتنانەوەی کشتوکاڵ!

ئەم کۆمپانیا بانناسیونالە لە ساڵی1901لەلایەن ف. کیونی دامەزراوەو ئێستا نووسینگەی سەرەکی لە شاری(St. Louis)ی سەر بە ولایەتی(Missouri)ە ولە 61وڵاتدا لقی هەیە. سەرەتا خودی حکومەتی ئەمریکی لە1917بە هۆی گریمانەی مەترسی لە درووستکردنی(Saccharin)، سکاڵای لەسەری بەرزکردەوەو لە1925 پرۆسەکە بەبێ سەرئەنجام داخرا. پاشان سەربازە ئەمرکییەکان کە بەهۆی ژەهری(پرتەقاڵی) کە ئەمریکا لە جەنگی ڤێتنام بۆ سوتاندنی دارەکان بەکاریدەهێنا، سکاڵایان لەسەر بەرهەمهێنەرەکەی بەرزکردەوەو سەرئەنجام بە بڕی180ملیون دۆلار سزادران. هەروا بەهۆی بەرهەمهێنانی ژەهری(PCB)لەناوچەی ئەنیستون و ئەلەباما، دادگا بە بڕی 700ملیون دۆلار سزای کۆمپانیای ناوبرای دا. لە ساڵی 2005بڕی یەك ملیون دۆلار و نیو ملیونی تر بە چاودێرانی بۆرسە بە دادگای ئەمریکی داوە بەهۆی پێشێلکردنی(Foreign Corrupt Practices Act).

لە 2002 مەنیجەرێکی ئەم کۆمپانیا گەندەڵە بڕی 50هەزار دۆلار بە بەرپرسێکی ئەندونیسی داوە تا رێگری بکات لە بڵاوکردنی توێژینەوەیەك لەبارەی پەموی کۆمپانیاکەیان. بەگشتی مۆنسانتۆ بڕی 700هەزار دۆلار بەرتیلی داوە بە بەرپرسانی وڵاتی ئەندونیسیا. لە 2007 بەخێوکەرێکی هەنگ لە شاری ئێکسبۆرگی ئەڵمانیا سکاڵای لەسەر گەنمەشامی جین دەستکارکراو(Mon810)ی مۆنسانتۆ بەرزکرد و سەرئەنجام بردییەوە.

لە ساڵی 2001 کۆمپانیای ناوبراو 5گفت لەبەرامبەر کۆیاران بەرزکردەوە کە بریتین لە(دیالۆگ، شەفافیەت، رێزگرتن، شەریکی، قازانج)!

ئەم کۆمپانیایە دەست لەناو دەست لەگەل خاوەن بڕیارەکان لەناو کۆنگرسی ئەمریکی کاردەکەن. بۆ نموونە کارێکی سەیر نییە کە کارمەندێکی رابردووی مۆنسانتۆ بەناوی(ليندا فيشەر)وەك بەڕێوبەری کۆمەڵەی ژینگەپارێزی ئەمریکا دامەزراوە!

ئەگەر یەکێك لەناو ساردکەرەوەکەی ماڵی 22جۆر دەرمانی هەبێت، چی پێی دەڵێن؟ ئایا تەندرووستی ئەو مرۆڤە باشە؟!

دەستگاری جیناتی بەربوومەکان و بەکارهێنانی لەناوبەرە کیمیاوی و ژەهراوییەکان مەسەلەیەکی ئاسایی نییەو دەبێ کۆنترۆڵی جۆری و پسپۆڕ و زاناکانی ئەم بوارە راستەوخۆ سەرپەرەشتی بکەن. ئاخر چۆن دەبێ گەنمێك بە جووتیاران بدرێت لەسەر کیسەکەی هیچ جۆرە زانیارییەك نەنووسرێت؟ ئەم حاڵەتە بەخۆم بینیم و هەستم کرد ئەو وڵاتانە مامەڵەی ئاژەڵمان لەگەل دەکەن!

دیارە ئەو کارانە بەشێوەی مافیایی رێکدەخرێت و لە دوا زنجیرەکەیدا، بە دەستی رێکخراوە ناحکومییەکان ئەنجامی دەدەن و کەسیش خۆی ناکات بە خاوەنی و هەرهەمووی بە درووشمی کۆمەکی مرۆیی، لەناوبردنی هەژاری و گەشەپێدان ئەنجام دەدرێت!

بە بۆچوونی مارکس(ئازادی بە خەیاڵی سەربەخۆ لە یاسای سرووشت دەستمان ناکەوێت، بەڵکو بە ناسینی ئەو یاسایانەو لەگەیاندا لە فەراهەمبوونی هەر هەلێکدا بە بەرنامەوە بۆ ئامانجێکی دیاریکراو بەکاربهێنرێن. بەهەمان شێوە ئەنگلس دەڵێ(رێزنەگرتن لە یاساکانی سرووشت سەرئەنجامێکی وێرانکەری هەیە بۆ مرۆڤایەتی...ئێمە دەبێ لە هەر هەنگاوێك بەبیرمان بهێنینەوە کە ئێمە بەهیچ شێوەیەك نامانەوی دەسەڵاتدارێتیمان بەسەر سرووشت وەك دەسەڵاتدارێتی داگیرکەرێك بێت لەگەل گەلێکی داگیرکراو، وەك یەکێك لەدەرەوەی سرووشت...).

لێرەدا مەبەست ئەوەیە ئێمە دەبێ رەفتارو هەڵویستمان لەگەل سرووشت لە هارمۆنییەکی یەکانگیر بێت، نەك وەك دوو لایەنی جیاواز و بەرامبەر. سەرمایەداری لەپێناو قازانج وەك دڕندە رەفتاردەکات لەگەل مرۆڤ و ژینگە و لەپێناو چەرخاندنی سیستەمەکەی تەنها زمانی جەنگ و وێرانکردنی سرووشت دەزانێ. بۆ نموونە لەپێناو دامەزراندنی کۆمپانیای ئاو یان کۆکا کۆلا) دەست لە لەناوبردنی دارستانەکانی ئەمازۆن ناپارێزێ.

قەیرانی ئیکۆلۆژی(هەر لە توێژی ئۆزۆن تا گەرمبوونی سەرزەمین و زیادبوونی دووهەم ئۆکسیدی کاربۆن، دیاردەی بیابانبوون، کەمی ئاو، لەناوبردنی دارستان، ژەهراوی کردنی زەمین، خۆراك، ئۆقیانۆس، دەریا و رووبارەکان)بەری شێوەی بەرهەمهێنان و ئەقڵ و رەفتار و رۆشنبیری و ئەدەبی سەرمایەدارییە: خودای قازانج و پەیام و ئامانجی

کەڵەکەکردنی سەرمایە، بوون و ئیدیالی سەرمایەداری و تێگەیشتنیە بۆ ئازادی و سەربەخۆیی تاك(مالتوس، جۆن لۆك، نیتشە، هایدەگەر، سلۆدەردایك تا لیبڕاله گەڕوکول و گەمژە دژ بە کۆمونیستەکانی سلێمانی).
تێگەیشتنی ئەم سیستەمە بۆ پێکردنی پێداویستییەکان و خۆشگوزەرانیمان نییە، بەڵکو قازانج و درێژەپێدان بە ململانی و جەنگی پێویست بۆ درێژەدان بە سیستەمە بانکییەتەکەیان. ئێستا لە هەموو کاتێك زیاتر هەوڵ بۆ دیکتاتۆرییەتی ڕەهای ئابووری جیهانگیر دەدەن و لەپێناوەدا روون و ئاشکراتر بەسەر لاشەی مرۆڤ دەڕۆن، ڕێك وەك چۆن لە سەرەتای دامەزراندنیان ملیونان کرێکار بەرەو نەخۆشی، مرۆڤ، شێتی و جەنگ برد…ئێمە لەبەرامبەریدا پێویستمان بەوەیە جەهل کەم بکەینەوە، تا دەکرێ نەزانی زیندەبەچاڵ بکەین، چونکە ئەوان ژەهرخواردمان دەکەن بەڵام بەناوی”مافی مرۆڤ و سەربەخۆیی و ئازادی”ئەنجامی دەدەن و زۆربەش بێوادەکەن…ئەوان دێهاتەکان وێران دەکەم، تۆوی هەزاران ساڵەمان لەناو دەبەن، جووتیار خاوەن کەرامەت و بەرهەم، لە زەوییەکانیان دووریاندەخەنەوەو ناڕاستەوخۆ دەیانکەن بە دەستەفرۆش، پاسەوانی شەوانە، کەناس و سواڵکەری شارەکان، کوڕەکانیشیان دەکەن بە پۆلیس و سەرباز بۆ”بەرگری لە نیشتمان”و وەك ویستێکی خودایی”خوا ئەوەندە بەشیانی داوەو دەبێ قانع بن”بە کرێچێتی لە قەراخی شارەکان نیشتەجێیان دەکەن((گەورەترین حەماقەت ئەوەیە جیاوازی نێوان شار و لادێ و ڕێژەی دانیشتوان شێتانە قووڵتر کراوە. ئاخر مەعقولە دانیشتوانی هەولێر و سلیمانی و دهۆك ببن بە شاری ملیونان نشین و دانیشتوانی دێهاتەکان کەم بکرێنەوە؟!)).
چەند شەرمە بۆ حکومەت بە شانازییەوە باسی بەرفراوانبوونی دانیشتوانی شارەکان دەکات. جەواشەکردنی رای گشتی تاوانە! ئاخر کێ ئێرەیی دەبات بە وەزیرە تەکنۆکراتەکانی حکومەت؟!
هەر چۆن وەهمی کاڵا و کۆڕینەوەی و پارە وەك ڕاستینە سەیر و پەیڕەو دەکرێ و بەکۆمەکی وەهم بەسەر مرۆڤ سەپێنراوە، ئێمە دەبێ جەخت لەسەر هێزو تواناو بەها شاراوەکانیان بکەین، واتە هێزو کارو کاتی مرۆڤ. لێرەوە مرۆڤ و ژینگەکەی لە بەربەرییەتی دەسەڵاتی دیکتاتۆری ڕەهای سەرمایەداری جیهانگیری ئیمڕۆ رزگار دەکەین. ئێمە دەبێ هەموو ڕۆژ پرسیاربکەین: سەرمایە و حکومەتەکانی تا چ رادەیەك پێداویستییە ڕۆژانەکەی مرۆڤ و ژینگە دابیندەکەن بەبێ ئەوەی یەکەمەکەیان وەك ئاژەڵ مامەڵە نەکات و دووهەمەکەیان لەسێدارە نەدا؟!

چارەسەر:

1- ئێمە پێویستیمان بە پەیڕەکردنی شێوەی بەرهەمهێنانی هەرەوەزی،

ژینگەپارێز و بیولۆگییەو لەم پێناوەدا ئێمە دەتوانین لە تەمەڵی و خۆلادان لە هەڵویست دەربێین و خۆ بەزلزانین و کاری بیروکراتی ناو بارەگاکان رزگار بکەین و وەك(حزبی شوعی، پارتی چەپ و پارتی چارەسەری کوردستان پێکەوە لەگەل بزووتنەوەی جووتیارانی کوردستان و پسپۆرە بە ویژدانەکانی کشتوکاڵ)، ئەم بەرنامەیە رێکبخەین و پێکەوە هەنگاو بەرەو دامەزراندنی بزووتنەوەی جەماوەری ئیکۆلۆژی دابنێین. ئەمە توانایەکی ترە بۆ بەرگرتن لە سیاسەتی لیبڕالیزمی نوێ لە بواری کشتوکاڵی و بەروبووم و چەك و سیاسەتی چەتەکانی تری مێژوو…!

وەك یەکەم هەنگاو، ئێمە دەتوانین:
2- چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە هێزو وتوانا و کات و ئیرادەی خاوەن ویژدان و دۆست و پارێزەری ژیان و ژینگەو زەمین وەك سەرچاوەی هەموو سەروەتێك، دەوێت. سەرەتا دەبێ بە زووترین کات هەڵمەتی هۆشیارکردنی هاوڵاتیانی کوردستان دەستپێبکات و رێگری لە لێبییەکانی بگرین، چونکە بەراستی هوشیاری ژینگەییمان نزمە.
3- 2 شوێن هەیە کە نموونەی تۆی هەزاران ساڵەی جووتیارانی کوردستان و عیراق تێدا پارێزراوە:
أ- Centre for Agricultural Research the Dry Area-CARDA کە لە وڵاتی سوریایە.
ب- سەنتەری توێژینەوەی(Focus on the Global South) لە بانکۆك.
دەبێ لایەنە بەرپرسەکان بە فەرمی داوا لە حکومەتی ئەو دوو وڵاتە بکەن بانقی تۆوەکان بۆ خاوەنەکەی بگەڕێننەوە، واتە جووتیارانی کوردستان و عیراق.
3- مافی سەرەتایی هاوڵاتیان ئەوەیە زانیاریان هەبێت لەبارەی پێکهاتی خۆراك و میوەکان. ئەگەر جیناتەکانی گۆڕاوەو ژەهری مەترسیدار لەگەڵیاندا بەکارهاتووە، دەبێ لەسەر پاکەتەکانیان بنووسرێت.
4= جووتیاران هیچ جۆرە تۆویەکی جینگۆڕاو نەکڕن و ئەگەر بە خۆڕاییش بێت، وەرینەگرن. درووشمی(گەڕانەوە بۆ کشتوکاڵی سرووشتی خۆماڵی و بوژاندنی داهاتەکانمان بە نوێترین ئامێرو رێگەوبان و پێداویستییەکانی ژیانی کشتوکاڵی) بکەن بە کاری سەرەکیان.
بێجگە لەوەی کە جووتیاران گەورەترین زیانلێکەوتووی نزیکەی 70ساڵی لە مێژووی کوردستان و قورسترین ئەرکیان لەئەستۆ بووە، ئێستا ئاسایشی تەندرووستی و پاراستنی ژینگەش کەوتێتە ئەستۆیان، بۆیە دەبێ داهاتەکان بەشێوەیەکی زۆر تایبەت، خزمەت بکرێن.

سەلام عەبدوڵڵا

چەند سەرنجێکی دیکە لە پەراوێزی شیعرەوە_بەشی دووەم … سەدیق سەعید ڕواندزی

بێگومان لای بەشێکی زۆری نەوەی دوای ڕاپەڕین و دەیەی دووهەزارەکان، ڕۆشنبیریی شیعری بە شێوەیەکی گەورە و فراوان نییە کە ڕەگێکی گەورەی لە نێو زماندایە.بەو مانایەی نازانن وشە لە چوارچێوەی فەرهەنگی زمانەوانی خۆی، چ ئاماژەیەك دەگەیەنێت. ئەو نەوەیە بەشێکی زۆریان چونکە شیعر نووسین بە قسە ڕێزکردن تێگەیشتوون، ئیدی چۆن وشەکان لە دەقی شیعریدا بەرجەستە دەکەن، بە لایانەوە گرنگ نییە. چونکە ئەوان پێیان وایە شیعر تەنها خستنە پاڵ یەکتری چەند وشەیەکە، بە بێ ئەوەی هیچ پەیوەندییەکی بابەتی و ئۆرگانیکییان بە یەکەوە هەبێت.بەشێکی زۆر لەو نەوەیە، وەك مەلای دوانزە عیلم بیردەکەنەوە، وا دەزانن لە هەموو شتێك دەزانن و زانیارییان لە بارەی هەموو شتێکەوەهەیە،کە دەشێ بیکەنە تیمەی شیعریی، لە کاتێکدا زۆربەیان خۆرسکانە شیعر دەنووسن و ڕۆشنبیرییەکی ئەوتۆیان نییە. شاعیر کە تەنها لە چوارچێوەی زمانێکی دیاریکراو،چەند دەربڕین و وێنەیەك خولایەوە، ئیدی ناتوانێت ئەزموونی شیعری خۆی تازە بکاتەوە. بەشێك لە شاعیرە گەنجەکانی ئێمە، هەرشتێك بە خەیاڵیان دابێت دەیکەنە شیعر. ئەوان چونکە جیاوازی لە نێوان قسە و شیعر ناکەن و هەردووکیان بە یەك زمان دەبینن، ئیدی دواجار بەشێکی زۆری ئەوەی دەینووسن، لە دەرەوەی شیعرە. بێگومان مەرج نییە شاعیر ئاگاییەکی گەورەی مێژوویی، جوگرافی، کۆمەڵایەتی و چەندین بابەتی دیکەی هەبێت، وەلێ مەرجە کە باسی جوگرافیا لە شیعردەکات، ئەوا بە ڕاست و دروستی گوزارشتی لێ بکات وشارەزایی لەو بارەوە هەبێت، کە باسی مێژوومان کرد، ڕووداوەکان وەك ئەوەی کە ڕوویانداوە درك پێ بکەین، نەك بکەوینە هەڵەی مێژووییەوە.بێگومان لە شیعردا، وشە میتافۆرە و دەشێ ئەوەی شاعیر لە شیعردا گوزارشتی لێ دەکات، هەمان ئەو

دەلالەتە واقعیەی نەبێت، کە لە نێو بوون و ژیانی ئێمەدایە. بەڵام كاتێ باس لە توخمێك، مێژووێك، شوێنێك، ڕووداوێك دەكەین، كە لە بنەڕەتدا، بەشێكە لە پێكهاتەكانی نێو ژیانی ئێمە، ئەوا دەبێت زانیاریی و تێگەیشتنمان بۆی ڕاست و دروست بێت. زۆرجار بەشێك لە شاعیرە گەنجەكانی ئێمە، چونكە ڕۆشنبیریی شیعرییان نییە، ئیدی دەكەونە هەڵەی وا كە خۆشیان هەستی پێ ناكەن.

بۆ نموونە: پێشەوا كاكەیی لە شیعرێكیدا دەڵێت:_

وەرنە ئێرە..ئاسانترین ڕێگە قەندیلە.
هێندە بەرزە بە ئاسانی دەنگتان دەگا..

كاكەیی، كە دوو كۆمەڵە شیعری بە ناوی(ئەفریقانامەو ئەمەریكانامە) هەن، وەلێ پێ دەچێت هیچ شارەزایی لەجوگرافیای كوردستان نەبێت .چونكە كاتێ سەرنج لە و چەند دێڕە شیعرییەی دەدەین، باشتر ئەو ڕاستییەمان بۆ دەردەكەوێت. چونكە دەبوو بزانێت قەندیل نەك ئاسانترین شوێن نییە، بگرە یەكێكە لە ناوچە هەر سەخت و دژوارو پەناو پێچەكانی كوردستان، كە دەیان حەشارگە و لووتكە و ڕێگای پێچاو پێچ و ئەشكەوتی گەورە و بزری تیایە. بە درێژایی مێژوو، قەندیل یەكێك بووە لەو ناوچانەی هەمیشە ڕووبەرێكی سەختی جوگرافیا بووە بۆ شۆڕشەكانی كورد، كە لێیەوە كوانووی شۆڕش جۆش بدەنەوە و دوژمنانیش بە ئاسانی دەستییان نەگاتێ. هاوكات قەندیل بەرزترین شاخ نییە، سروشتی جوگرافی قەندیل وەك زنجیرە چیایەك هەڵكەوتووە و لە نزیك دێی باڵەیانی قەسرێ، دەست پێ دەكات و درێژ دەبێتەوە تا سەر سنووری ئێران. لە هەر شوێنێكیش لووتكە و شاخەكانی ناوێكی خۆیان هەیە. لە كوردستاندا، شوێنی لە قەندیل بەرزتر هەن. بۆیە ئەمە لە زانیاریی كەسێك ناكات، كە دیوانە شیعرییەكانی بەناوی جوگرافییاوە ناوبنێت، كە چی شارەزای جوگرافیای وڵاتەكەی خۆشی نەبێت. چونكە ئەم شاعیرە پێشتر دوو كۆمەڵە شیعری بە ناوی كیشوەرەكانی جیهانەوە ناوناون. ئەگەر شاعیرێك شارەزای لە جوگرافیای هەرێمەكەی خۆی نەبێت كە تیایدا دەژیت، دەبێ گومان بكەین كە شارەزای لە جوگرافیای هەموو جیهان هەبێت. چونكە ئەو دواجار باسی شاخێك دەكات كە ناوی قەندیلە و لە جوگرافیای ئەم بەشەی كوردستان بوونی هەیە. ئێمە دەزانین چیا، وەك ناوێكی سرووشتی و نەناسراو لە گوتاری شیعری كوردیدا، میتافۆرە بۆ زۆر وێنە وەك:(خۆڕاگریی_ وەستانەوە_ مێژوو_ هێما بۆ شۆڕش و خەبات_ ژینگە و سرووشت و زۆر وبـَنەی دیكەش). بەڵام كاكەیی دواجار باسی چیایەك دەكات، كە ناوێكی ناسراویی شوێنێكە، بە بێ ئەوەی هیچی لە بارەوە بزانێت. قەندیل بەرزە، بەڵام شوێنی لە قەندیل

بەرزتر هەن.ئەو كە لەم بە ناو شیعرەیدا، باسی شێرکۆ بێکەس و قەندیل و ئێزگە و شۆڕش وخودا و ئایین دەکات، هەریەك لەمانە نەك لە ڕووبەری بچووکی شیعرێکی کورتی لەو شێوەیە جێیان نابێتەوە، بەڵکو لێکدانەوەی فەلسەفی و مێژوویی و جوگرافی وردیشیان دەوێت. لێرەوەش ئەو بۆ چوونەی ئێمە ڕاست دەردەچێت،کە دەڵێین ئەم نەوەیە بە هوشیارییەکی کەمی شیعرییەوە، هەوڵدەدات دەست بۆ زۆرترین بابەت ببات و لە شیعردا بەرجەستەیان بکات.وەك ئەوەی شیعر قوتووی عەتار بێت.

بێگومان ڕۆشنبیریی شیعریی، فاکتێکی بە هێزی مانەوەو بەردەوامیدانی ئەزموونی شیعرە. شێرکۆ بێکەس بۆ ماوەی نیو سەدە، لە پێشەوەی شیعربوو، چونکە ئەم هەر تەنها شاعیر نەبوو، بەڵکو فەرهەنگناس و زمانزانێکی وردیش بوو. ئەستەمە شاعیرێك بتوانێت بەردەوامی بە ئەزموونی شیعری خۆی بدات وخۆی کاوێژ نەکاتەوە، ئەگەر نەچێتە قووڵایی زمان.بەڵام هەر تەنها شارەزایی لە زمان گرنگ نییە، لەوە گرنگتر چۆنییەتی بەرجەستەکردنی ئەو زمانەیە لە شیعردا.زمانی کوردی لە زمانە دەوڵەمەندەکانە کە وردەکاریی فەرهەنگی و زمانەوانی زۆری تێدایە،کە جیاواز دەکەوێتەوە لە زمانەکانی دیکە. ئەگەر شاعیر شارەزایی ئەو وردەکارییە نەبێت، بێگومان دەکەوێتە هەڵەوە. لێرەشەوە کاتێ(ژیار ئەسوەد)ی بەڕێزو خۆشەویست و بۆ من دەنووسێت کە(مێروو)جیایە لە (مێروولە) چونکە مێروو(نمل)و مێروولە(حەشەرە)یە، بەشێکی پەیوەندی بەو قووڵنەبوونەوە هەیە لە زمانی کوردی بە گشتی و زمانی شیعریش بە تایبەتی. چونکە لە زمانی کوردیدا (مێروومێروولە) هەردووکیان ئاماژەن بۆ یەك زیندەوەری بچووك کە (مێرووە).بەدەر لەم زیندەوەرە، شوناسی مێروولە بۆ هیچ زیندەوەرێکی دیکە بەکار ناهێنرێت. بەڵام ئەمە لە زمانی عەرەبیدا جیاواز دەکەوێتەوە. بە گشتی مێرووەکان کە بچووکن و شەش قاچییان هەیە گەلێك جۆرن. بەڵام لە زمانی کوردیدا، بە مێروولەکان ناناسرێن،بەڵکو هەریەکە و ناوی خۆی هەیە کە ئەمەش دەوڵەمەندی زمانی کوردی دەگەیەنێت. بۆنموونە:(خاڵخاڵۆکەسیسرکەقالۆچەکلۆ جاڵجاڵۆکەمێشوولە). هەموو ئەمانە لە بنەڕەتدا، لە چەشەی مێرووەکانن. بەڵام لە زمانی کوردیدا، هەرگیز بە ئەمانە ناگوترێت مێروولە. بەڵکو بە ناوی سرووشتی خۆیان ناویان دەهێنرێت. لە زمانی کوردی و لە ئەزموونی شیعری کوریدا، مێروویاخود مێروولە، تەنها بۆ زیندەوەری مێروو بەکاردێت. گریمان ئەگەر شاعیرێك لە شیعرێکیدا باس لەوە بکات کە جاڵجاڵۆکەیەك بە تەوێلییەوە بارگەی خست، ئایا دەنووسێت مێروولەیەك بە تەوێڵمەوە بارگەی خست؟ یاخود ئەگەر گریمان شاعیرێك

بنووسێت):خاڵخاڵۆكەیەك بەسەرشانمەوە نیشتەوە، ئایا دەڵێت مێرووولەیەك بەسەر شانمەوە نیشتەوە؟). تەنانەت جۆرێك لە مێروو هەنە، كە باڵییان هەیە و دەفڕن،تەنانەت بەوانیش ناگوترێت مێروو، بەڵكو پێی دەڵێین(مێرووە بە باڵا). بۆیە لە بنەڕەتدا، هەڵەكە لە خودی زمانی گوزارشتكردن دایە لە شیعرەكەدا، نەك ئەوەی ئێمە هێندە ڕاگوزەرو سادە، بە سەر شیعرەكەی كاكە ژیاردا تێپەڕیبین كە مێرووەم□رووولە لە یەكتری جیا نەكەینەوە،كە لە بنەڕەتدا لە زمانی كوردی، هەردووكییان یەك مانا دەگەیەنن. دەكرێ بە نموونەیەكی بەرجەستەتر، ئەمە ڕوونبكەینەوە.

بەختیارعەلی لە شیعرێكیدا دەڵێت:_

با یار لە ماڵ دەركەین..
وەك دەركردنی گورگێك لە دارستان

بێگومان، گیانەوەری دڕندەترو ئازاتر لە گورگ لە دارستان هەن(شێرپڵنگ)، بەڵام شاعیر باسی ئەوان ناكات و ناوی گورگ دێنێت. ئەو ناوهێنانە، لە ئاگایەكی زۆرو شارەزایەكی زۆری زمانەوانی و فەرهەنگی هاتووە. واتا شاعیر، هەروا ڕاگوزەر گورگ ناكاتە وێنەیەكی شیعریی، بەڵكو ئەو زۆر باش لە ماهییەتی گورگ وەك دڕندەیەك دەگات و گەیشتووە. گورگ چەند خاسیەتێكی بایۆلۆژیی وئاژەڵی جیاوازی هەیە.(گورگ چاوی تیژە، لە دووترین شوێن نێچیرەكەی دەبینێت، ڕەمزێكە بۆ ترس و تۆقاندن و لەناوبردن) وێرای ئەمانەش یەكێكی دیكە لە خاسییەتەكانی گورگ ئەوەیە، كە بە كۆمەڵ گیاندارەكان دەكوژێت، بە پێچەوانەی شێرو پڵنگ و دڕندەكانی تر، كە تەنها یەك نێچیر ڕاو دەكەن وگەدەیانی پێ تێردەكەن. بەڵام گورگ لەیەك پەلاماردا بە دەیان سەر پەز دەكوژێت و ڕاو دەكات، تەنها یەكێكیشیان دەخوات. ئەمە لەلایەك لەلایەكی دیكەوە دەشێ گورگ لە دنیابینی شاعیردا، میتافۆرێك بێت بۆ مرۆڤ. چونكە لە زمانی كوردیدا، چەندین ئیدیۆم و دەربڕین هەن،كە لە بارەی گورگەوە گوتراون. وەك:
(گورگە لە پێستی مەڕ)
(گورگی باران دیتەیە)
(لەگەڵ مەڕ شین دەكات ولەگەڵ گورگ گۆشت دەخوات)
(گورگ ومەڕ بەیەكەوە ئاو دەخۆنەوە)
كەواتە گورگ لێرەدا، ئاماژەیە بۆ چەند ڕەهەندێكی جیاوازو دەلالەتی هەمە جۆری هەیە. گورگ هێمایە بۆ ستەم و كوشتن و خوێن و لە نێوبردن، بە پێچەوانەی شێرەوە كە ڕەمزی ئازایەتی خۆڕاگریی و

نەبەزینە. مەبەستی ئێمە لەو ڕوونکردنەوەیە، جەخت کردنەوەیە لەسەر بونیادی وشە لە زمانی کوردیدا. مێروولە و مێروو، هەردووکییان یەك مانایان هەیە، کاکە ژیار چونکە جیاوازی لە نێوان بونیادی زمانەکانی عەرەبی و کوردی نەکردووە، ئیدی وا تێگەیشتووە لە زمانی کوردیش (مێروولە) و (مێروو)جیان. لە کاتێکدا وەك ئاماژەمان پێدا، مێروولەش هەر مێرووە. بۆ نموونە زۆر جار دەگوترێت(شارە مێروولەیەك).لەلایەکی دیکەوە، ئێمە هەر تەنها باسمان لەو وێنە شیعرییە نەکردووە، بەڵکو گوتومانە،ڕیتم و فەزاو شێوازی دەربڕین و تۆپۆگرافیای شیعرەکەشی وەك ئەوەی سەباح ڕەنجدەرە. ئەمەش نە هەڵە تێگەیشتنە نەبێ ئاگایی. بەڵکو هاوشێوەیی و نزیکی هەردوو شیعرەکەیە لە یەکتری، لە ڕووی فۆرمی شیعرییەوە.

ڕواندز_تەمموزی 2020

پەراوێز: دەنگی شێرکۆ لەسەر ڕادیۆی قەندیل، شیعرێکی (پێشەوا کاکەیی)یە و لەکلتوورو ئەدەبی هەفتەنامەی زەمەن لە ئۆکتۆبەری 2019 بڵاوکراوەتەوە…

بۆنی مرۆڤ … سێران محەمەد

لە گشت لایەکەوە بۆن دێ
بۆنی مرۆڤ
ئەو کاتانەی وەکو تەختەدار
سەرئاو دەکەوێ
شەپۆل دەیباو
لە کەنارێکا
جانەوەر
لەدەوری کۆمدەبێ
.
بۆن دێ
بۆنی باروت نا!
بۆنی مرۆڤ
کە بەشەو شەقامەکان

وەك چراخان دەڕازێننەوە
لە رۆژيشدا غەڵبەغەڵبەكان
لە چايخانەكانەوە بەرز دەبنەوە
كەس نابينرێ
ئاوازێ بۆ ژيان بڵێتەوە
.
ل□ بەردەرگاى ڤێللاكانا
(مڵە)كان قەتارەيان بەستووە
لە حەوشەى قوتابخانەكان
كرمە ليقەكان
گروپ گروپ بارگەيان خستووە
دووپشكەكان
لە كونى گۆڕەكانەوە
سەريان دەرهێناوە
بەرەو بۆنە ناخۆشەكە
بەديوەرەكانا هەڵئەزنێن
لەهيچ پەنجەرەيەكيشەوە
تارمايى مرۆڤ نابينرێتەوە
.
بۆن دێ
بۆنى مەرگێكى بۆر
مەرگێكى بۆگەن
بێ ئەوەى لە گۆڕستانەكان
هيچ كەسێ تەرمێ بنێژێ..
درەختى سەر ڕێگاكانيش
كە هەر بە ئاوى ئەو شێرەيە ئاودران
كە چەرچەفەكانى
ژوورى نووستنى كۆشكى
پێ دەشۆردران
هەر دڕكە زى ئەگرێ
كەس ناتوانێ لەسايەيان ستار بگرێ
.
مێرووول□كان ل□ □ دوورەوە
لەسەر لوتكەى چياكانەوە
گاڵتەيان بەو حەشاماتە دێ
كە رۆژێ بوو
توتنيان دەبرد بۆ خان□

رۆژێکی تریش
خەنجەری دەبان
کەچی ئێستا وەکو شوشەیەکی ب□ تاڵ
لە سەری خۆیان دەگەڕێن
.
لە هەموو لایەکەوە لوورە دێ
لوورەی مر□ق،
مرۆڤیش نابینرێتەوە..
لەو دەڤەرەی
دەڵێی میحنەتخایەک بوو
وا چۆڵ بووە
یان مەنفایەك
هیچ کەس جێی تیا نەبێتەوە
.
لوورە دێ لەو میحنەتخانەیە
کەسیش، کەس ناسێتەوە
وەکو ئەوەی؛
دوێنێ بەو ڕێگایانە ڕۆی
ئەمڕۆ شوێنپێی سڕدرا بێتەوە
.
هەموو دەموچاوەکان
وەك یەکن
هیچ کەس، کەس ناسێتەوە
لە هەر لاوە
یەك سەدا بەرز□ بێتەوە
ئەویش ‘مەرگ’ـە
بەسەر خاکی
وشکەڵانی گیانەکانا
لەناکاو بەر دەبێتەوە
…
15/6/2020

ونی سەران ئەختەر سەمەری نمەبە گمە بە … موختار کەریمی

ڕفانای پیلانگێڕانەو سەرانی ویش جە خاڵەکاو ١ و ٢ و٣ ئەشناسەو تەرۆریسمینە مرمانە. بە پاو ئی پیمانە گردیاو دیاردەو تەرۆریسمی، کوشتەی سەرانی بە تاوانی کردەویو تیرۆرسیتین و مشۆ ئیدانە کریۆ. بکەراو ئی کردەوەیە تەرۆریستەنە و مشۆ ڕسوا کریا و دریا بە دادگای و بە سزاو تاوانەکەشا یاوا.

سەرانی زەحمەتکێش هەڵقش نیەن واچۆ من خانەوادە ئینا ملمەو، بارو دەخو ئیرانی خراوەن و نمەتاوو ئی زەڕەیە بەدەو. ئەگەر واچۆ ئیتر نمەتاوو ئی "باجەیە" بەدەو، بە بە یوە و دوە جە گرد مافەوە ئەنسانی ڕووت کریەوە و مافوو ژیوایش چەنە سنیەوە و مشۆ دەس وپاش مەڵەیە و بە ٦ فیشەکیچ کوشیە و جەنازەکەیچش پا کەشاوە فڕە دریۆ.هیلدای بەسەزوانەیچ مشۆ جە سزو تاتەیش و جە بژیوو ڕوانەیش بەبەشە کریۆ. هەر لایەنەو کە ئی تاوانەشە ئەنجام داینە بە ئاشکرا و جە سەڵەو ٢١ ینە دەورانوو کەیلەداریش زینەێ کەردێنەو.

–– خەڵکوو با شەرەفوو هەورامانی––

ماوەو چیوەێتەر منیچ بەش بە حاڵوو وەم تووڕەیی و ڕقخنەو توندوو وەم وەرانوەرووو تەررۆرووو کاک سەران ئەختەرسەمەری چی فەیسبووکەوە بەروست و قەوەم دا کە دماتەریچ بە تەروتەسەڵی هەر چی بارەوە بابەتەو بنویسوو و وزووش وەروو دەسوو شمەی ئازیزی:
هەرپاسە کە ئاگادارێندە، شەوەو دوشەمەی پەی سەرووو یەرەشەمەی، ١٣٩٩،٣،١٢ وەرانوەر بە ٢٠٢٠،٦،٢ عانژمار١٢و شەوە، جە کەساڵانوو هەورامانی، جە هەوارگەو ژەنی، کە هامنەهەواروو دەگاو ڕوارین، گەنجەوی خەزاندار بە نامە "سەران ئەختەر سەمەر"، تاتەو کورپیە ساواە بە نامە "هیلدا"ی خەڵکوو خودوو ڕواری، کوەوو کاک عەرفانی ئەختەر سەمەری بە شەوازەو دەندانە و بەبەزەیبیانە دماو زەجرەبەی و دەسووپامالەای بە ٦ فیشەکە تەرەر کریا و کوشیا. خەڵکوو ڕواریچ تەرمەکەیش بەرا پەی مەریوانی پەی وشکنای پزشکی یاسایی.
داخەی گرانەم پەی دەندەیی ئی تەرەریستا و پەی چەمەڵایی بە سەمەروو هیلدای ساواە کە ئیتر گەرمی باوشەو تاتەی نان ئاوەریش نمەوینەوە و مشۆ بە بە نازوو تاتەیش گەورە بۆ. داخم ئیسە و چیەولای حاڵوو هیلدای کە گردساتەو هەست بە نەبیەی باوشە گەرمەکە و

لاونای□و تات□ ز□حم□تک□ش□ک□یش ک□ر□ ب□□ام نم□تاوو ب□ زوان ب□رش وز□، چ□نی ب□؟
تات□و س□رانی، کاک ع□رفانی ب□شم□ین□ت و ه□ناس□رد ج□ حا□یو□ن□ ک□ کناچ□□ ساواک□ کو□□ک□یش ئینا باوشیش□و، ب□ د□نای□و□ ماچ□:
“کو□□ک□و من پ□ژاکی کوشت□ن و ئ□م□ ج□ هیچک□سی شاکی□ نی□نم□ غ□یر□ز پ□ژاکی ن□ب□. چن□ جار□ ت□هدیدشا ک□رد□ن.. ئی کو□م□ تا س□عات ۱۲و ش□و□ یان□ن□ بی□ن. دماو ئان□ی□ زیان□ر□ و ب□ ژ□ن□ک□ش وات□نش ۲□ س□عات□م پ□ن□ مش□، ش□ن□و ۲□ س□عاتار□ م□وو□. □□ف□ق□و□و و□ش ئ□سپارانشار□ و ز□نگش پ□ی دان ب□ زور، وات□نشا (پ□ژاکی وات□ن) مش□ ز□نگ ب□□ی پ□ی س□رانی، س□ران ب□□ ۲□ دان□ باتری□ما پ□ی بار□. س□رانیچ ئام□ن و س□عات ۲□ ش□و□ پیا□□شا ک□رد□ن و ن□یاوانشا دل□ ه□واری(ژ□نی) ه□ر ج□ س□□او ز□نگ□و□نی پیا□□شا ک□رد□ن و ٤٠٠ م□تری ب□رد□نشا س□ر□و و چاگ□ن□ کوشت□نشا. ئ□م□ هیچ موشکل□و□ما چ□نی ک□سی نی□ن□. ئی کو□وو من□ ه□ر پ□ژاکی کوشت□ن، ئ□گ□ر ئیس□یچ ن□لا چ□ری، ه□ر ئا□یشا کوشت□ن. هیچک□ست□ر نیا، ه□ر پ□ژاکی کوشت□ن”.
منیچ پ□س□و نویس□روو ئی باب□تی□، ب□ش ب□ حا□وو و□م ماو□و□ن خ□ریکوو گل□ر□و گ□رد□ی زانایی وردین□ ج□ بار□و ئی ت□ر□ر□ قیز□و□ن□یو□. پ□و□ن□یم ب□ ۲ ک□س□و□ ک□رد ج□ د□گاو □واری ک□ هاما□□ و ق□وم□ س□رانی□ن□ و ج□ نزیک□و س□رانی و خان□و□د□یش مشناسا. ه□رپاس□ ج□ خ□□کوو د□گاگایچم پ□رسا، ک□ د□گای□ هامساو د□گاو □وارین□. س□روو بن□ماو قس□ ئی ب□□□زا و ئا زانایا ک□ ج□ ت□□□ ک□م□□ای□تی□کان□ و□□او□ بی□ن□و□، س□ران ساحیوو ب□ل□م□و بی□ن و پا ب□ل□م□و س□روو ب□ن□او داریانی□و خ□ریکوو کاروکاسبی بی□ن.
یاگ□ ئیشار□ پ□ن□ک□رد□ین□ ک□ چا و□خت□و ئی ب□ن□او□ بینیا و ئاو□ک□ش س□رمج□ بی□، پرد□و ب□ینوو د□گای□کاو ناو□ و نو□نی بی□ چ□روو ئاو□ک□و□ و پیج□ر□ خ□□کوو د□گای□کاو □واری و ئ□سپ□ر□زی و ه□و□ساوای و ه□جیجی ناچار□ن ب□ ک□□کهر□گ□رت□ی ج□ ب□ل□می س□روو ئی ب□ن□اوی□و□ در□ژ□شا ب□ ئاماولوای و ب□ کارووکاسبی و□شا دا. س□رانیچ ی□ چا کاسبکارا ب□ ک□ پا ب□ل□مش□و بژیوو □وان□و خان□واد□یش و کناچ□□ ساواک□ش ب□رئار□.
پ□ی گردک□سیچ ئاشکران ک□ گ□ریلاکاو پ□ژاکی چن□ سا□□ن ج□ ه□ورامان ب□ گردی و ج□ ک□سا□ان ب□تایب□تی، بی□یشا ه□ن ب□ قس□ خ□□کوو ه□ورامانی و م□ریوانی ب□ ز□ر “باج” ج□ خ□□کی هیتیاری و ئاژ□□داری و چی دمایچ□و ج□ ئی ب□ل□مداراچ□ مسانا. گ□یا س□رانیچ ی□ چا ک□سا بی□ن ک□ چن□ جار□ باجی ز□ر□ملیش چ□ن□ سنیان تا بتاو□ دریژ□ ب□ کاسبی□ک□یش ب□□. گ□یا چ□کدار□کاو پ□ژاکی □□ژ□و باج□ک□یش گردجار□و ب□را س□ر□و تا □ادیو ک□ س□ران ئیتر نم□تاو□ ب□□ش. چ□ولایچ□و ب□ ه□

ئا گمارەیە کە کەوتەن سەروو ئیرانی، کەلووپەلی و واردەمەنی و... جە تەماموو ئێرانیەنە ئەبێنە گرانتەر بەوە. دەسەڵاتداراو ئێرانیچ ئاگایانە گرانیەکەشا وستەن ملوو خەڵکیەرە و باروو ئی گرانیە پەشتەو خەڵکی فەقیر و هەژاریش مەڵاینە. پی هەکارەو سەران ئیتر دەرەقەتوو باجدای و بەرئاردەی بژیوو ژوانەو خانەوادەیش نمەیە و پا چەرە کە گەڵانشەو، بە پەژاکی ماچە کە ئانە ئیتر نمەتاوە چی باروودخە گرانەنە بەردەوام ئی باجە قورسەیچە پاڵیشا بەیە، پەوکەی گنە وەرروو هەڵمەتشە گەریلاکاو پەژاکی و پاجەرە پەلکەشوو هەوراگەو ژەنیش کەرا و ئاکارەساتەیە مارا ملوو وەش و خانەوادەیشەرە.
دماو ئانەیە کە ئەنگووسەو ئی تاوانە جە گردلایەوە ئاراستەو پەژاکی کریا، پەژاکیچ جە ڕۆ شەممەی، 2020.06.06 ی جە بەیاننامەوەنە نکوولیش جی تەرۆریە کەرد و نویستش:
“فەرماندەیی یەکینەکانی پاراستنی ڕۆژهەڵاتی کوردستان یەرەکە بە ڕێگای لەدوانەک روو بە ڕای گشتی رایدەگەینەت: لە چەند رۆژی رابردوو دا لە گوندی رووار لە هەرێمی هەورامان کەسێک بە ناوی “سەیران ئەختەر سەمەر” کوژراوە. هەندێک لایەن بە مەبەستی ئاژاوەگێڕی و بە دەنگۆی دوور لە ڕاستی لە سەر تۆڕە کۆمەڵایەتیەکان ئەو ڕووداوەیان داوەتە پاڵ هێزەکانمان.
یەرەکە جەخت دەکاتەوە: کوژرانی “سەیران ئەختەر سەمەر” هیچ پەیوەندیەکی بە یەکینەکانی پاراستنی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و هێزی گەریلای ئازادی کوردستانەوە نیە”
گەیا پژاک قەوەیچش دابە کە پی زوویە بکراو ئی تەرۆریە ئاشکرا کەرە و بە خەڵکوو هەورامانیشا بشناسەهەرپاسە کە وەڵتەر نویستم، من بەش بە حاڵوو وەم پیوەنەیم بە ٢ە کەسە خەڵکوو دەگاو ژواریوە کەرد کە جە نزیکەو سەران و خانەوادەکەیش خاس مشناسا. ئی دوە(٢) کەسە دەنیای بەنی کە ئی تەرۆرە سامناکە هەرمانەو پەژاکینە و ئا قساو تاتەو سەرانیە و ئا هەواڵایچە کە چیلاوچەولاوە وەڵاوە کریاینەوە و پەژاکی تاوانبار کەرا، گرد ڕاسەنە. من وەم چوون خەڵکوو دەگاگینا و هەوارو ئەمە(مارانی) و هەواروو ژواری(ژەنی)هامسنوورەنە و ئاماولوایە چەوپر بەینمانە هەن و بیەن، جە خەڵکوو دەگاگیچم پەرسا و گردشا ئی هەواڵشا پەشتەاس کەردەو و هەر پەژاکشا پەسەو بکەرروو ئی تەرۆریە دا قەڵەم.

بە سەرنجدای بە بەیاننامەکەو پەژاکی، چن پەرسە مەیا وەرەو کە پژاک مشە جواوشا بەدەوە:

١. پەژاك چی جە بەیاننامەکەو وەشەنە ئی تیرۆریە ئیدانە نمەکەرە؟

خ□ د□انش پ□ر□ منی□ ک□ ئی کو□□ کوشیان. ت□ماموو خ□□کوو ه□ورامانی و ویرو□او گردی شاه□□ی پ□ی پاکی ئی کو□ی□ ه□ژار□ی□ م□ا و ئی کوشت□ی□ ب□ ت□ر□ر مزانا و ئیدان□ش ک□را. پ□ژاکیچ هیچ تاوان□و نم□□□ پا□وو س□رانی، ت□نیا و□ش دور□و وز□، ب□□ام ئیدان□یچش نم□ک□ر□. مادام ئی کو□□ س□ر ب□ هیچ لای□ن□و ن□بی□ن، ز□مش ئ□و ک□سی ن□ک□رد□ن، و□□ت□ر و ب□ ئاشکرا ج□ لاو هیچ لای□ن□و□ ه□شداریش پ□ن□ ن□د□ریان و هیج تاوان□و□ش و□ران□و□روو ک□س□و یان لای□ن□و ن□ک□رد□ن□، ک□سیچ ب□ تاوانبارش ن□زانان، ئیتر ئ□رکوو ه□ر ئانزان□و دا□ پ□رو□رین ک□ ت□ر□روو س□رانی ب□ ت□ندی ئیدان□ ک□ر□، ه□مخ□می و□ش چ□نی خان□واد□ داخدار□ک□یش و خ□□کوو ه□ورامانی ب□روز□ و ه□و□□ ئاشکرا ک□رد□ی تاوانباراو ئی ت□ر□ری□ ب□□. پ□ژاک نکوولی چان□ی□ نم□ک□ر□ ک□ باجی ز□ر□ملیش ج□ س□رانی ه□رگ□رت□ ب□، ب□□کوو ت□نیا ب□ پ□ل□ و چ□روو گوشاروو و□روو□او گردین□ نکوولی ج□ ت□ر□ریش ک□ر□! چی حا□□تیچ□ن□ ت□نان□ت حازر نی□ن س□رو□شی ج□ خان□واد□یش ک□ر□. ئی ه□رزووک□وت□ دژب□ی□وا پ□رس□ فر□ و□ش□ ک□را و پ□ژاک مش□ جوابشا ب□□و□.

٢. پ□ژاک چی 5 □□□ دماو ئی ت□ر□ری□ ئاماو□ د□نگ□؟

پ□ژاک ئی ب□یاننام□ش□ عان□و داب□ر□و ک□ ج□ گردلای□و□ پی ت□ر□ری□ تاوانبار کریا. گرد ک□س مزان□ ک□ چا م□حا□□ن□ ه□زی سیاسی چ□کدارھ□ر ئا□ین□ چ□نی جاش و پاسدار□کاو ئ□رانی داگیرک□ری. مادام ئی کو□□ ب□ تاوان بی□ن و ب□ ب□ تاوانیچ ت□ر□ر کریان، ئ□رکوو پ□ژاکی ب□ ک□ زوو ئامایاو□ جواو و ئیدان□ش ک□ردایا، س□رو□شیش ج□ خان□واد□یش ک□ردایا و پ□یج□ریش پ□ی ئاشکرا ک□رد□ی تاوانبارا دایا، چوون گردک□س ماچ□ ک□ س□ران باجی ز□رملیش ب□ پ□ژاکی دان و پژاکیچ ج□ ب□یننام□ک□ش□ن□ نکوولیش چ□ن□ ن□ک□رد□ن. ئی ت□ر□ر□ ئ□گ□ر کاروو پ□ژاک ن□بی□ب□، د□ی مش□ کاروو ئ□رانی بی□ب□. ئ□گ□ر س□ران س□ر ب□ ه□زیوی سیاسی بیایا، ک□ماروو س□دار□ی ج□ خ□□ایش ب□ ک□ گ□ر□ش و ب□□ د□ه□□□ک□ش و پ□س□و س□رک□وت□وی گ□ور□ی گ□شی دنیای ک□□□ ک□ر□ و ب□ ئاشکرایچ ئیعدامش ک□ر□. د□و□□تو ئ□رانی د□و□□ت□و ت□ر□ریست و ت□ر□ریست پ□رو□ر□ن و ه□ر ب□ ت□ر□ر تا ئیس□ م□ن□ن□و و باکش ج□ ت□ر□ری و ئیعدامی ن□بی□ن و نی□ن. ب□□ام تا ئیس□ خ□□کوو ه□ورامانی ئی ت□ر□ری□ ه□ر ب□ر کاروو پ□ژاکیش مزان□. مادام پ□ژاک□ چاگ□ن□ چالاکیشا ه□ن و گرد هیتیار و ئاژ□□دار و ب□ل□مدار و…. پ□ی “باجگ□رت□ی” مشناسا، د□ی مش□ بزانا ت□ر□ر□و پی گ□ور□ی□ پا□وو د□سیشان□ ک□ ک□رد□ن، یان ه□ر هیچ ن□ب□ بلا ش□نیش□ر□.

٣. چیلاو چ□ولاو□ لاگیر□ پ□ژاکی نویست□نشا ک□ گ□یا پ□ژاک ق□و□ش دان، و پیس□و ه□ز□وی چ□کدار و د□س□□اتداری چا م□حا□□ن□ ئ□رکوو س□روو

شان□یش□ن ک□ پ□یج□ری ک□ر□ و بک□راو ئی ت□ر□ری□ ئاشکرا ک□ر□. ب□□ام تا ئیس□ هیچ پ□یج□ری□و ن□کریان و پ□ژاکیچ ه□ر ب□د□نگیش ه□رچنی□ن. ئی ب□د□نگی□ فر□ یاگ□ گومان□ن□.

-- ئی کرد□و□، ک□رد□و□و ت□ر□ریستین –

ت□ر□ر ج□ یاسا میاد□و□□تی□کان□ و ج□ واژ□نام□ سیاسی□کان□ مانای□ گردی□ش ه□ن□ و جیا ج□ ب□□و جیاوازی□ ورد□کاری□، گردلای□ س□رو خا□□ گردی□کاش ک□ک□ن□. ت□ر□ر کرد□و□و□ن ک□ و□ش چی خا□ان□ مرمان□:

۱. ه□□شی ئاشکرا یان پیلانگ□□ان□ پ□ی س□روو ک□س□و یان ک□سانیو ب□ م□خس□□وو ک□شت□یشا ب□ م□خس□□وو ت□قنای گل□رگ□ی و و□س□پنای

۲. ه□□ش پ□ی س□روو ک□س□و یان ک□سان□و ب□ م□خس□□وو ت□قنایی و زام□ار ک□رد□ی ج□س□یشا تا ملک□چ□شا ک□ر□.

۳. □فانای و ب□ بارمت□ گ□رت□ی ک□س□و یان ک□سان□و ک□ هیچ تاوان□و□شا ن□ک□رد□ن□ یان ن□س□ل□میاین□.

۴. ه□□شی و□رانکاران□ پ□ی س□روو د□موود□سگا و یان□ و بینا گردی□کا، پ□س□و ف□رگ□ی، چار□س□رخان□ی(ن□و□شخان□)، □اوبانی گردی، ک□ر□س□و ئارد□وب□رد□ی گردی وهتد. ه□رپاس□ پ□ی ئا یاگا ک□ فر□ت□ر خ□□کی ئاسایی و ب□ تاوان تلی□ پو□ و ب□ ناه□ق ب□ ب□ قوربانی.

۵. □فانای و ب□ بارمت□گ□رت□ی ت□یار□ی و ک□شتی و…. ب□ س□رنشین□کاشو□ و ه□□□ش ت□قنای□و یان کوشت□ی س□رنشین□ ب□تاوان□کا ب□ م□خس□□و سیاسی یان ئابووری.

۶. ب□ره□م ئارد□ی و ور□ت□ی و ب□ گردی دارابی□ی و ب□کارئارد□ی ه□ر چ□کیو، ک□ ه□□□شی ب□ پ□ی خ□□کی ئاسایی و ب□ تاوانی، پیس□و چ□کی شیمیایی، ئ□ت□می، بی□ل□ژی و........

۷. و□□اک□رد□ی□و ئا ماد□ گ□گ□را ک□ با ب□ ه□کاروو گ□گ□رت□ی یاگ□ گردی□کا و س□چنانی ژیوگ□و و خنیکنای و کوشت□ی خ□□کی ب□ تاوان و م□د□نی..

۸. و□ران ک□رد□ی س□رچ□م□ سرووشتی□کا، ت□قنای□و هان□و ئاو□، و ب□ گردی ب□ی□ی ئاو□ و کار□بای و ه□رپاس□ دل□ن□ب□رد□ی ئا پ□یوازی□ ز□روراو ژیواو □وان□و خ□□کی ک□ ب□ ب□ ه□کاروو خ□سار□تی گیانی و ما□ی خ□□کی ئاسایی و ب□ تاوانی.

۹. ت□نان□ت ه□□□شک□رد□ی ب□ ئ□نجامدای ئی کرد□وا ک□ ج□ خال□و ۱. ه□تا ۸. ئام□ن□، ب□ کرد□و□و ت□ر□ریستی دری□ ق□□□م، چوون گیانوو خ□□کی م□د□نی و بی تاوانی وز□ خ□ت□ر.

ه□ر کرد□و□و ک□ و□ش ت□نیا ج□ ی□ چی خا□ان□ وین□و□، ب□ کرد□و□و ت□ر□ریستی دری□ ق□□□م.

□فانای پیلانگ□□ان□و س□رانی ب□لای ک□م□و□ ویش ج□ خا□□کاو ١ و ٢ و٣ □ن□ مرمان□. ب□ پاو ئی پیمان□ گردیاو ئ□شناس□و دیارد□و ت□ر□ریسمی، کوشت□ی س□رانی ب□ تاوانی کرد□ویو تیر□رسیتین و مش□ ئیدان□ کری□. بک□راو ئی کرد□و□ی□ ت□ر□ریست□نی و مش□ □سوا کریا و دریا ب□ دادگای و ب□ س□زاو تاوان□ک□شا یاوا.

باجی □□وا یان ز□□ئ□سای ز□ر□ملی،

باجی □□وا، یان یاسایی باج□و□ن ک□ د□و□□ت□و یان □□کوزیای□و د□س□□اتداری □□وا و د□م□کراتیک و ه□رچنیا ج□ لاو خ□□کی□و، دیاریش ک□ر□. ئی سامان□ سیاسی□(د□و□□ت یان □□کوزیای□و د□س□□اتداری □□وا) مش□ و□□ ج□ گردچی□ن□ □□وایی سیاسی و ئ□خلاقیش لاو خ□□کی□و س□ل□میا ب□ و خ□□کوو و□□اتی و□ش ج□ ه□رچنی□و د□م□کراتیک□ن□ و س□روو بن□ماو یاسای بن□□□تی و□□ات□ک□یشا ه□رشا چنی□ب□ و د□س□□اتشا پ□ی ماو□و دیاریکریای داب□ د□س. ئی سامان□ سیاسی□ ئ□رکوو س□روو شان□یش□ن ک□ ئی باجی□ ب□ پاو یاساو باجی □□وای ج□ مووچ□و خ□□کی ه□رمانک□ری و د□رئام□□داری گ□ر□و□ و خ□رجوو و□□اتیش ک□ر□و□. پ□ی نموون□ی م□سرووفاتوو ف□راه□م ک□رد□ی ئاسایشوو و□□اتی، ئاو□□انی گردی، بووج□و وانای و پ□رو□رد□ی، ک□شت□ی جا□□ی پ□ی گرد شارو د□گای□و، بووج□و چار□س□رخان□ی، د□واود□رمانی، زانشگای، و□رزشگای، ف□رگای ج□راوج□ر□، مووچ□و پ□کک□وتا و خان□نشینا و ب□ ه□رمانا وهتد…

هیچ ح□زب و □□کوزیای□و ئا مافش□ نی□ن ب□ ه□ر ب□هان□و داواو باجی ج□ خ□□کوو ه□ورامانی ک□ر□. هیچکام چا ح□زبا ه□رچنیای و ئ□رمان□ر□ داواکاری□ □□واکاو خ□□کوو ه□ورامانی ن□بی□ن□ و نی□ن□. ئا ب□ نام□ باج□ی□ ک□ تا ئیس□ ج□ خ□□کوو ه□ورامانیشا گ□رت□ن، باج نی□ن ب□□کوو ز□□ئ□سای ز□ر□ملین و نا□□وان و ج□ یاسا میاد□و□□تی□کان□ ب□ تاوانکاری ئابووری(جنایت اقتصادی) ئ□شناسیان وس□زای ق□رس□ش پ□ی دیاری کریاین□. چوون ئا لای□نا □□وایی سیاسی و ئ□خلاقی خ□□کوو ه□ورامانیشا ن□بی□ن و نی□ن. و ئا ز□□یچ□ ک□ ب□ نا□□وایی و ب□ز□ر ج□ خ□□کیش مسانا، هیچش ن□سیبوو خ□□کو ه□ورامانی نم□ب□و□ و ب□□کوو ب□ چ□پوان□ ه□ر ش□□ ویان□و□رانی و زوانب□ی□یش پ□ی ئ□م□ی ه□ورامی زوانی ش□نیو□ بی□ن.

ئی تاوانکاری□ ک□ ج□ ه□ورامان دژ ب□ ه□ورامی□کا کری□،ب□□اسی ک□م و□ن□ن. با نموون□و س□رانی بارم□ و□روو چ□ماما و خاس وردش بیم□و□ تا بزانم□ ئی ز□م□ چن گ□ور□ و تاوانکاران□ن:

س□رانی ز□حم□تک□ش ب□ و□ش و ب□ل□م□و□ ک□ ستانداردیچ نی□ن، گیانوو

و□ش وز□ خ□ت□ر و س□روو ب□ن□اوو داریانی□و نانوو □وان□و هیلدای ساوای و خان□واد□یش ب□رمار□. گردک□سیچ مزان□ ک□ چا باروود□خ□ ق□یراناوی و گران□و ئار□ ئ□رانین□ چن س□خت□ن س□روو ئا ت□و□ن□ □□قاو ه□ورامانی□و نانوو خان□واد□ی ب□رباری. ئیجا لای□ن□و سیاسی چ□کدار و زور□مل ک□ ب□ سا□ا ن□ن س□روو د□وو خ□□کوو ه□ورامنای□و ب□ زور□ملی مژیو□، م□ی ب□ ز□رو چ□کی ب□ره□موو ئا ه□رمان□ خ□ت□رناک□ س□رانی□ ب□ ئاشکرا تا□ان ک□ر□ و نانوو هیلدای ساوای ب□□، و ئی نانب□ی□یچ□ ب□ مافوو و□ش مزان□. ئی تا□انکاری□ ب□ کرد□و□ یانی ب□ ک□یل□ ک□رد□ی خ□□کی. ئیجا س□ران ه□قش نی□ن واچ□ من خان□واد□ ئینا ملم□و، بارو د□خو ئیرانی خراو□ن و نم□تاوو ه□م بژیوو □وان□و ژ□ن و زا□□□□ک□یم ب□رباروو، ه□م ئی ز□□یچ□ ب□ ز□ر□ملی ب□ شم□ ب□□و. ئ□گ□ر واچ□ من ئیتر نم□تاوو ئی “باج□ی□” ب□□و، ب□ ب□ یو□ و دو□ ج□ گرد ماف□وی ئ□نسانی □ووت کری□و□ و مافوو ژیوایش چ□ن□ سنی□و□ و مش□ د□س وپاش م□□ی□ و ب□ ٦ فیش□کیچ کوشی□ و ج□نازک□یچش پا ک□شاو□ ف□□ دری□. هیلدای ب□س□زوان□یچ مش□ ج□ س□زو تات□یش و ج□ بژیوو □وان□یش ب□ب□ش□ کری□. ئین□ واق□عی□ت□و ی□کجار تا□□ن و ه□ر لای□ن□و ک□ ئی تاوان□ش□ ئ□نجام داین□، ئ□وپ□□وو د□ند□یی و ب□ب□ز□یی و□ش نیشان□ داین□ و ب□ ئاشکرا و ج□ س□□□و ٢١ین□ د□ورانوو ک□یل□داریش زین□□ ک□رد□ن□و!!

ه□ز□ کوردی□کا و ت□ر□روو س□رانی

ت□ر□روو س□رانی و ب□د□نگی ش□رم□ساران□و ئا ه□ز□ کوردیا ک□ چ□مشا ب□ی□ن ه□ورامانی، جار□وت□ر س□ل□مناش ک□ ئانزانی ه□ورامی پ□ی ئا□یشایج هیچ ئ□ژای□و□ش ن□بی□ن و نی□ن. هیچ لای□ن□و ب□ □□سمی ئی ت□ر□رش□ ئیدان□ ن□ک□رد و س□رو□شیش ج□ خان□واد□و س□رانی و خ□□کوو ه□ورامانی ن□ک□رد. ک□چی ئ□گ□ر ج□ م□هاباد و ب□کان ک□س□و ب□ ن□و□شی ک□ر□نای بمر□، زوو ک□راش ئ□نداموو و□شا و و□□اکریای □□سمی و□□او ک□راو□ و س□رو□شی ج□ گردلای□ ک□را. گ□ور□ت□رین ک□ش□و ئا□□شا ئان□ن ک□ ک□س ن□واچ□ ه□ورامی زوان□ن و ک□س داواو مافی زوانی و□ش ن□ک□ر□. ماف□و ک□ پ□ی و□شا □□وان و پ□ی ئ□م□ نا□□وان. ئ□گ□ر ه□ورامی زوان□و داواو ه□ر ئا مافا ک□ر□، ک□ ئا□□ ه□ن□شا، ئان□ “م□ترسین پ□ی ئاسای□شی ن□ت□و□یی” (ئا□یشا) و ئین□ جیاوازیوازین و ئا ک□س□ مافوازا دار□د□س□ داگیرک□ران□ و…هتد. من چیگ□ن□ هیچ جیاوازی□و ب□ینوو بکوش□کاو س□رانی و ه□ز□ نکوولیک□ر و ت□کزوانواز□کا نم□وینوو. ه□ردویشا پ□ی ه□ورامانی ئیدیم و ئ□ودیموو م□دا□ی□ن□. بکوش□ ت□ر□ریست□کا مافوو ژیوایشا ب□ س□رانی

□□وا ن□دی، چوون ز□□ی ز□ر□ملیش ن□ب□ ب□□شا پ□ن□. س□ران ز□مان□و مافوو ژیوایش ه□ن ک□ ک□یل□و ئا□□شا ب□ و ئ□و□□ ئا□□شا بژیون□. ئ□□□شایچ هیچ ماف□و□ما پ□ن□ □□وا نم□وینا، ماری ت□پا وزا و□روو پایاما، ت□م□ت□ما م□ا پا□ و ه□□ةش□ما و□ن□ ک□را، چوون پاس□ ویر نم□ک□رم□و□ ک□ ئا□□ گ□ر□کشان□ و داواو ه□ر ئا مافا ک□رم□، ک□ ئا□□ و□شا ه□ن□شا. یانی ئ□م□ ب□ک□م و ک□یل□ منیار□ و ت□نیا ز□مان□و ئ□ژاییما ه□ن ک□ ب□ د□سوو و□ما ماف□کاما ک□رم□ قوربانی پ□ی ئا□□شا. کا□یو ک□ ب□□و ه□ورامی زوان□ و□ ب□ک□مزان□ و پل□و پای□واز□ پ□یشا ک□را و بی□ن□ دار□د□سوو ئا□□شا پ□ی گیانوو خ□□ک□ک□و و□شا.
ب□□ام با گردوو ئی ح□زبا و دار□د□س□ ه□ورامی زوان□کاشا خاس بزانا ک□ و□رانو□روو ه□شیاری و ژیری خ□□کوو ه□ورامانی□و هیچشا پ□ی نم□کری□. د□ورانوو ت□کزوانوازی یان پ□س□و و□شا ماچا، "ن□ت□و□ سازی س□روو بن□ماو ت□کزوانی" چنها س□□□ن ک□تاییش پ□ن□ ئامان و م□□یان. ب□ گردی ت□کزوانوازی ج□ و□□اتی فر□زوانین□ کوای ئاسنی س□ردین، ه□رچن و□□اتی ت□کزوان ج□ ئاستوو دنیاین□ دیارد□وی د□گم□ ن□ن.

ئ□رکوو هاموو□اتی ه□ورامی

ب□ پاو یاسای بن□□□تی گرد و□□اتیوی د□م□کراتیکی ئ□رکوو گرد د□س□لات□وی □□واین ک□ س□روو هاموو□اتیاش ب□یو□ جواو و گرد ه□ز توانای□و□ش ت□رخان ک□ر□ پ□ی پار□زنای مافووهاموو□اتیاش، ب□ تایب□ت ئ□گ□ر هاموو□اتی□و□ش ج□ لاو ک□س□وی لای□□ی□و و یان ج□ و□□اتیو□ ت□ر□ن□ مافش پاش□ل کریاب□. ئین□ هیچ پ□و□ن□ی□و□ش ب□ ویری ناسی□نا□یستی□و□ نی□ن، ب□□کوو ئ□رکی یاسایی و ئ□خلاقی د□س□□اتی، یان هاموو□لاتین و□رانو□روو هاموو□لاتی و□ش□و. ئین□یچ مافیوی یاسایی ئا هاموو□لاتین□ ک□ مافش پاش□ل کریان، ه□ر پا ج□ر□ ک□ مافوو گرد تاک□و□ن ک□ ج□ حا□□توو ک□ش□ی یاساین□ پ□یوازش ب□ پار□ز□ری یاسایی ه□ن و مش□ ب□ش. ئیس□ ک□ ئ□م□ی ه□ورامی ساح□وو د□س□□اتیوی □□وا و ه□رچنیاو و□ما نی□نم□، ئ□رکی ئ□خلاقی و هاموو□اتی گردیمان□ ک□ گرد یاگی□ن□ س□روو هاموو□لاتی□کاما ک□ مافشا پاش□ل کریان، ب□ ئ□رکوو و□ما ه□رب□زمی و ب□یم□و□ جواو. ئانا و□ر□چ□ماو گردیماو□ هاموو□اتیما، س□ران ئ□خت□ر س□م□ر، ب□ ناه□ق و نا□□وا ج□ و□□اتوو و□مان□ و ج□ یان□و و□ش□ن□ ب□ د□سوو لا□□□ی زا□می گ□ور□ت□رین مافی ئ□نسانیش، ک□ مافوو ژیواین، ب□ ش□وازی□وی د□ندان□ چ□ن□ سنیان و ل□ت و پار کریان. ب□د□نگیما ه□رن□یستی□ین ب□ ئ□رکی ئ□خلاقیما و ر□وایی□داین ب□ پاش□لکاری ماف□کاما ج□ لاو لای□□ی زا□میو□ ج□ یان□و

وەمانە.

موختار کەریمی- ئاڵمان. 2020.07.10

چاکسازیەکانی حکومەتەکەی مەسرور و هاو مافیاکانی، تەنها کات کوشتنە… تاهیر عیسا

چاکسازییەکانی حکوومەتەکەی مەسروربارزانیی و شەریکە مافیاکانیی، تەنیا کاتکووژیی و خافڵاندن ولەچاوەڕوانیدا هێشتنەوەی خەڵکی هەژارو برسیی و بێمووچەی کوردستانە!

چاکسازیی ڕاستەقینە، بەئاڵ وگۆڕیی ڕیشەیی لەسیستەمی سیاسیی وئابووریی ئەم دەسەڵات و حکوومەتە تاڵانچیی و دزو مافیاچێتیەدا نەبێت، بەدیی نایەت!
ئەوان بەمەسرورو باوک وباپیرو ئەژدادو شەریک وهاوبەشەکانیانەوە(بنەماڵەی تاڵەبانی) کە لەمێژوویی بازرگانیی کردنیان بەخوێن و ئێسک وپرێسکیی مردوو وزیندووی خەڵکی نەداری کوردستانەوە، ناوە ناوە لەسەر پێش بڕکێی ئەم بازرگانییە هەندێ جار دوژمنی باوک کووشتەی یەکترو هەندێک جاریش برای لەدایک وباوکییان بوون و دەست لەناو دەست دزیی تاڵان وبڕۆیان لەخەڵکی هەژارو برسیی و خێرلەخۆنەدیووی کوردستان کردووە!
ئەم دەستەو تاقمە مافیاییە، ناتوانێت داریی ژێر پێی خۆیان ببڕنەوە، چونکە چاکسازیی لەم ئەزموونەکەی کوردستاندا، لەهەڵوەشاندنەوەی ئەو ڕێککەوتن وقەیدو بەندانەدا دەکرێت، کە ئەم دەسەڵاتە خێڵەکییە خۆپەرستە بە مانەوەی خۆیان و دەوریی خێڵەکیانەی خۆیان، لەژێر ناوی سەربەخۆیی ئابووریدا، دەستیان بۆبردوو، کوردستانیان بەژێر زەمین وسەرزەمینەکەیەوە، ڕادەستی فاشیزمیی ئیسلامیی ئیخوانیی و ڕابەرە قەزەون ودزەوەکەی” ئەردۆغان “ی فاشیست کردوو، ئەمڕۆکەش هەموومان ئاکامە ترسناکەکەی کە خۆی لەداگیرکردنیی کوردستان و بەدیهێنانی خەونە دێرینەکەی کە خۆی لە جێبەجێکردنیی میساق وپەیمانە دزەوەکەی کەمالیستەکاندا دەبینێتەوە

کە دوای داڕووخانی خەلافەتی عوسمانی و لەدەستدانی هەندێک ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی ناوخەلافەتەکەیان بە کوردستانیشەوە، دەبینێتەوە!

ئەم بنەماڵە تاڵانچییەو هاوبەشەکانیان کە خۆی لەهەموو ئەو پارتەکە و ڕێکخراوە قەومیی و ئیسلامیانەی تریشدا دەبینێتەوە بە چەپ وکۆنەپەرستیانەوە کە لە سیناریۆ گەتەجاڕییەکانی سیی ساڵەی ئەزموونیی هەرێمدا، لە سەرجەم هەڵبژاردنە ناوە بەناوەکانیاندا بەمەبەستی لەوەڕان و بوودجەخۆریی لەپاڵ ئەم مافیایانەدا شەرعییەت وڕەوایەتییان بەم ئەزموونە قەزەون وناشیرینە داوە!

ڕووداوەکانی ئەمڕۆ، زۆر ڕۆشنتر لەڕابردوو ئەو ڕاستییەمان بۆ دەپات دەکاتەوە، کە ئەوان تەنانەت دەستبردن بۆ ڕیفڕاندۆم وسەربەخۆییش پلانێکی داڕێژراویی نێوان خۆیان وئەردۆغان بوو، هەتا لەلایەک خۆیان لەپاڵ پرسیی ڕیفڕاندۆمدا وەک خەمخۆریی پرسیی نەتەوەیی بەخەڵکی کوردستان بزانن و ڕیشسپێتی خۆیان بەسەر لایەنەسیاسییەکانی تردا بسەپێنن ولەلایەکی دیکەش وەک پەردەیەک بۆ شاردنەوەی پیلانە زۆر بەزەرەرەکانیان لەگەڵ ئەردۆغان وئاکەپەدا پێ بشارنەوە !
ئاکامەکەیشی بەوجۆرە بێت کە بینیمان و ئەمڕۆکەش دەیبینین، چۆن وەک مێژووی ڕابردوویان پەلکێشیی داگیرکاریی بۆ سەر خەڵکی کوردستان لەڕێگای دابارانـدنیی باروت وئاگردا دەکەن و ڕۆژ نییە پۆلێک لەخەڵکی ناوچە سنوورییەکان نەکەونە ژێر ڕەحمەتی تۆپ وکاتیۆشاو فڕۆکە جەنگییەکانی فاشیزمی تورکیاو تێدانەچن وماڵ وحاڵ وژیانیان وێران وخاپوور نەبێت!

ڕووداوەکانی ئەمڕۆ پیشانمان دەدەن، کە ئەوەی ئەم خودایانەی کوردستان بەسەر خەڵکی کوردستانیاندا هێناوە، لەژێر ناویی ئابووریی سەربەخۆدا، سەرباریی ئەو هەموو دزیی وتاڵانییەی لەسروەتی کۆمەڵایەتی کوردستان وداهات و قووتی خەڵکی نەداریان کردووەو سەرباریی ئەو هەموو قەرزو قۆڵەی لەڕێگای گرێ بەستەکانیانەوە لەگەڵ کۆمپانیا تاڵانچییە تورکیی و جیهانییەکاندا بەمل خەڵکی کوردستانیاندا هێناوە کە بەملیاران دۆلاریی مووچە خۆرانیشیان بە ناوی پاشەکەوتەوە لە سفرەی مووچەخۆرەکانەوە تێدابرد، دەستبردنیان بۆ چاکسازیی و ئەو لایەنانەش کە دەهۆڵیی ئەو چاکسازییەیان لەگەڵدا دەکوتن"گۆڕان" جگە لە فریودانێکی ڕاشکاوانەو بەچەندوو چوونیی خەڵکی کوردستان چیتر نییەو هەرکەسێک کەمێک بیر لە باکگڕاوەندیی ئەم دزو تاڵانچیانەی کوردستان بکاتەوە نابێت بەدرۆو دەلەسەکانیان فریو بخوات ودەبێت بۆ ڕزگار بوون لەم هەل ومەرجەو بەکۆتایی هێنان بەم دۆخە سەخت و ناسەقامگیرە، دەست بە ڕێگا چارەی تر بەرێت و من وەک خۆم پشتگیریی لەناو سەرجەم ئەو

بەدیل و ڕێگاچارانەی کە لەناو سەرجەم لایەنە سیاسیەکانی کوردستاندا خراوەتە ڕوو، ڕێگاچارەی حیزبی کۆمەنیستی کرێکاریی کوردستان ، ئەم سیستەم وحکومەتە دەبێ بڕۆن ئیتر نۆرەی دەسەڵاتدارێتی جەماورییە “http://www.hkkurdistan.org/ئەم-سیستەم-و-حکومەتە-دەبێ-بڕۆن-ئیتر-نۆ/…” بە ڕادیکاڵترین و شۆڕشگێڕانەترین ڕێگاچارەی دەربازبوون لەم هەل ومەرجەی ئەمڕۆی کوردستانی دەزانم، ئەگەر خەڵکی کرێکارو زەحمەتکێشیی کوردستان بێتە پشتیی و لەدەوریدا خۆیان سازمان و ڕێکخراو بکەن، دەتوانێت بەئیرادەی سەربەخۆیانەی خۆیان ئاسۆیەکی ڕۆشن بخاتە بەردەمی خۆی و تەواوی چین وتوێژە مەحڕوومەکان کۆمەڵگاو کوردستان لەدەستی ئەم دەستەو تاقمە دزو تاڵانچیانەی بۆرژوازیی ڕزگار بکات و ئازادیی یەکسانیی لەکۆمەڵگادا دەستە بەربکات!

تاهیر عیسا.
7.07.2020

“سەفەر” ی “پور” م … شیعر: جەلال عەبدوڵا ساڵح

بۆ “سێبەر”ی
“درەخت”ەکاندا دەیزانی
تەمەنی دارستان
چەند سەدەیە؟
بە هاوینی خۆشدەوێت
میووە؟
کاتێک باڵندە دەیخوێند
بۆ “ئاو”ی دەکردە
“ئینجانە”ی بەرهیوان؟

“پور”م

لە” پایز”دا
گوناهی “مڵە”ی
باس دەکرد
بۆ دارھەرمێ
بەڕیحانە” ی” دەووت:”
نەتۆرێ لە ژن
تکای دەکرد لە لافاو
دەپاڕایەوە لە ئاو
ئاگایان لە گەرای ماسی بێت

“پور” م

بۆ ئەوەی پێکەنێت
باخ
حەوزی پڕکرد
لە “ڕەنگ”ی مانگ
پور”م”
ھەموو”عەسر”ێک
باسی سبەینێی
دەکرد بۆ دایکم
جارێک
گوێم لێی بوو
پێێ ووت:
ئەوەندە
جگەرە مەنێرە
بۆ “ماڵ”ی گیرفان
دۆستی ژەهرە

تووتن

ڕەنگی “کراس”ەکەی بەری
ھەناسەی ھەور بوو
ڕەفتەی سەری
گەڵای ماڵی باخ بوو

“ڕۆح”ی
ڕەنگ”ی زەرد□ پەڕی”
کەنار چەم بوو

“پور”م

چوار “چەم”ی عاشقی هەبوو
“گوند”ەکەی
“پور”م
“مناڵ”ەکانی
هەمیشە شەڕیان بوو
کاتێک باران دەباری
دەپارایەو□ ل□ □ سرووشت
هەر”چوار”یان
بکا بە یەک دەریا
لە تاو “خەفەت”ی ئاو
مرد “پورم”
“مناڵ”ەکانی
“چەم” یان دا بەش
ماسیەکانیش
هەموو مردن
…
“دڵۆپ” ێک باران بوو
گەڕایەوە
بۆ لای دەریا
پورم
نە “دڵ”ی دەکرا یەوە
بە ڕەنگی
کڵاوی سەری
براکانی
نە بە فێڵی زەردەخەنەی
کوڕەکانی
پورم
تۆزێک ڕەنگ بوو
لەسەر سنگی گەڵا
هەتاکوو مرد
ڕووی لە “میحراب” ی باخ بوو

کاتـێک بـەجـێی هـێشتم
لـە “دڵ”مدا
ناشتم
تـۆزی “تـەرم”ەکـەی
“پور”م
…

هەناسە سارد … عارف کوردە

قوڵپی هەنسکەکەی تۆیە
دوندی چیاکانیش سەر ئەکا
پاروە نان و بژێوی ژیان
ئینسان بێ چارە ئەکا
خەمی زۆرو هەناسەی سارد
گوێی پارەدار کەڕ ئەکا
قرچەی دڵ و دەرووت□
چی ویژدانە سڕ ئەکا
چارەکێ گۆشتی نێو مشتت
کۆمەڵێ سک، چۆن تێرئەکا؟
دەست و بازوو ڕەنجکێشانت
کۆشکی ئەوان بەرز ئەکا
ئەچۆڕێ لەگیانت شیلە
گۆزەکەی وان پڕ ئەکا
ژیانی پڕ شکۆو بەرزی تۆ
کەلەی پووتیان شۆڕ ئەکا
لەئاست ئەشکی چاوەکانتا
مەلاو قەشە شەرم ئەکا
هەر سەرگردەو بنگردەیە
لەسەر ئەژماری خوێنەکەت
ژمارەی بانکی زیاد ئەکا
مافی مر□ق ل□ی نوستووە
بێباک بادە نۆش ئەکا.

دوا قەسیدەی شاعیری ناسراو عەبدولوەهاب بەیاتی … و: نەژاد عزیز سورمێ

چەند لاپەڕەیەکی بەغدایی نادیار

1

چاوی ئاژاوەگێڕی شەو لە بەغدا
دووچاری شێتیی عاشقانی کردم
باوکم لێی دەپرسیم :
((چی بە نهێنی دەخوێنمەوەو
ئەوەی دەیخوێنمەوە
لە ژێر پێخەودا دەیشارمەوەو
تا بەرەبەیان بێدارو
گوێ لە بانگی کەڵەشێری
هاوسێکان دەگرم ؟
بە خەمەوە وەڵامم دەدایەوە :
بابە ، ئەو کتێبانە دەخوێنمەوە
چەندان چەرخە قەدەغە کراون
لەوانە هەندێ کتێبی جادووگەرین
هەندێ کتێبی سیمیا و
هەندێکیش لەبارەی مردووان و
شارستانییەتەکانی ئاو
هەوڵ ئە‌دەم
خۆڵەمێشی خۆشەویستی
بکەم بە زێڕ ، یا بە وشە
ئەوانی دیش
بە فرمێسکەکانم نۆژەن بکەمەوە
یا لەسەر بەرپەڕی سپیدا
لاوانەوەی شاژنەکانی ئوور بنووسم
کە ئەگریجەی زێڕینی یەکێکیانم

لە مۆزەخانەی بەرلین بینی
وێنەی ئەوی دیشم
لە مۆرێکی قوڕین
دەیگڵۆفم
برووسك ، کۆڵانەکانی بەغدا
ڕووناك دەکاتەوە))
دایکم لەو دیو دەرگاوە دەپاڕایەوە
ئەو دەردە بپەڕێنم
بەڵام شێتییەتیم هەر مایەوەو
عەشقم زیاتر ..

(2)

لە گۆڕستانی (غەزالی) دا
مردوو دەگریان
درەختیش دەگریان
گیانەوەرێکی دزێو
لە پشیلەیەکی گەڕ دەچوو
پێیان دەگوت (زەبزەب) (*)
گۆڕی تازەمردوویەکی هەڵدەدایەوە
دەستی مردوو دەردەکەوت
دەیقرتاند ..
ژنێك بە جل وبەرگی گوندیيان دەیبینی
دەقیژێنێ
لێ گیانەوەری برسی
لە کرۆژتنی نێچیری بەردەوام دەبێ ..
تۆلاز بە شواڕك و بە داسانەوە
لە نیوان گۆڕی مردووان دەرکەوتن
بەربوونە گیانی زەبزەب
پەکی کەوت و دەستی بە میاوەمیاو کردو
چنگی قرتێنراوی
بە ڕووی تۆلازەکان بەرز کردەوە
ئەعڕابی هەڵاتن ..
وتی
ئەو ساڵانەی نەفرەتیان هێنا
خەڵك برسییە ،
ئەستێرەی دمۆریش

بەسەر گۆڕستانەکانی بەغدا دا دەڕژێن
کێ دەزانێ
دڕندەی بەچۆکداهاتوو
لە یادەوەری دابڕێندراوی گەل دا
ناگەڕێتەوە ،
تا پێش کۆتایی هاتنی ئەم سەدەیە
زیندووان بخوا ؟

(3)

شەیتانی شیعر

بە خۆشەویستی ژنێکی زۆر لە خۆم بچووکتر
فریوی دام
کە پێدەکەنی و دەگریا !
دەپاڕایەوە لە بادەی خۆمی بدەمێ و
فێری نهێنی
گریانی بەکوڵی
(تار)ی بکەم
لەو وەختەی شاعیران دەمرن ..
خانم
لە گەڕەکێکی میللی بەغدا دادەنیشت
لە واڵا کردنی لینگان و خواردنی هەنجیر
چیتر نازانێ ..
نیوەشەو چاودێریم دەکرد
ئارەزوومی پێ دابمرکێنمەوەو
پێش کازیوە
بگەڕێمەوە گۆڕەکەم
بەڵام شەیتان
چاودێری دەکردم
چاودێری ئەویشی دەکرد
فێری دەکرد ،
چۆن بە مەکری مێینان
هێزی ڕۆح و سەرچاوەکانی ئاگرم
لێ زەوت بکا .
بەڵام قەدەر
گاڵتەی بەو و
بە شەیتانی شیعر کرد

من لەو و لەمیش بەهێزترم
ئەوەتا پێشەوام غەیاسەددینی بەغدایی
لە پەراوێزی دەسنووسەکەیدا (جادووی مێینە)
ڕایسپاردووم
چۆن مەلە
بەم لێشاوە ئینسانییەدا بکەم .

دیمەشق 15-3-1999

ئاماژە

(*) کە مەغۆلەکان چەند هەفتەیەك مابوو بگەنە بەغدا ، برسیەتی تەنگی پێ هەڵچنی بوو
ئینجا لەباتی ئەوەی چارەیەك بۆگرفتی برسییەتی و قاتیی بدۆزرێتەوەو شوورەکانی شار بەهێز بکرێن بۆ بەرەنگار بوونەوەی و بەرپەچدانەوەی داگیرکاران ، دارودەستەی دوا خەلیفەی عەبباسی دەستیان دایە بڵاو کردنەوەی دەمگۆ و پاگەندە بۆ دەمکوت کردنی خەڵك و ناچار کردنیان بۆ ماڵنشینی وپاراستنی ماڵ و مڵکیان کە ئەمنییەت بەرەو داڕمان دەچوو .
لەو پاگەندەو دەمگۆیانەی (ئیبن ئەسیر) باسی دەکا : گوایە گیانەوەرێك نیوەشەوان دەردەکەوێ گۆڕی مردووان هەڵدەداتەوە لاشەیان دەخوا ..!
بەڵام ئەمەش خەلیفەی لاوازی لە مەرگ نەپاراست ، لەگەڵ ئەوەی بۆ پارێزگاری لە خۆی تەسلیمی مەغۆلەکانیش بوو .

(**) ئەم شیعرەی بەیاتی دوا قەسیدەیەتی کە بە ماوەیەکی کورت پێش کۆچی دوایی نووسیویەتی و پاش مردنی بڵاو کراوەتەوە .
بڕوانە ڕۆژنامەی (المدى) ژمارە 1710 .
https://almadapaper.net/view.php?cat=15242

کەنار بۆ کەنار بەدواتا وێڵم …

شیعر:کاوە عوسمان عومەر

تەنها فریای کڕنۆشێک….
بۆ دڵۆپە شەونمێک کەوتین،،،
کە ڕێژنە بارانێک هەموو ڕێگاکانی سڕیەوە،،
تۆ وتت چی ئەبێت گەر لە ئەستێرەکان…
ملوانکەیەکم ب□ ب□ه□نیتەوە،،
تۆزێک چاوەڕێ کەی، بەڵکو مەرگێک …
بە جوانترین پۆشاکی بگاتە جێ،،،
هەردوکمان لەم ویستگە سارد و…
تەزیوەدا بباتەوە،،
بەڵام پێم ووتی….
من هەرگیز ئەم کەنارە جێ ناهێڵم،،،،
ئەزانم، وێنای تەمی تۆش خەیاڵە،،،
مەلەکانیش، ڕەنگی بزربووی تابلۆیەکە…
هاکا کڕێوەی کات…
بە پەنجەی تەزیوو شەختەی سڕیەوە.
....
خۆزگە لەم کەنار بۆ ئەو کەنار،،
لەم ویستگە بۆ ئەو ویستگە،،،
تەرزە چرپەیەکی ترت ئەهاتەوە،،
لێرە کەنارە، شەپۆلی گڕگرتوە،،
ووێڵیە، وونیە….
بەلەمی یاخیبونە،،،
بە دوای زەردەی زەردەخەنەیەکتا ….
کڕێوەی بینینتی هەڵکردوە ،،
لێرە کەنارە….
وەرینی هەورە، ،
شەکەت وماندوویی خۆرە….
بۆ چۆڕێ نمەی گەڕانەوەت…
کڵپەی گرتوە،،
لە بێ ئاماد□یتا، لە وونیتا….
مەشخەڵی نووری چرای ….
سەرکەنارمە، گوڵێکی قەشەنگی…
بە پشکۆی لێوی مانگتەوە جێهێشتوە،،
ئەوەتا لە ویستگەی شەمەندەفەرەکانا،،،

لە لەنگەری کەشتیە نوقم لە تەمەکانا…
لە ژوورە چۆڵ و تەزیوی هۆتێلەکانا،،،
لە شارە پڕ تارماییە…
بێ لانەو بێ دەوارەکانا،،،
هەموو شوێنێک شەپۆلتە،،
هەموو دارێک ڕوخسارتە،،
هەر فارگۆنێک پڕ لە ڕووتە،،
هەر کەشتیەک پڕ لە تارماییتە،،
بەڵام لە م وونیە،،
لەم نەفرەتی نامۆییە،،
تەنها رێژنە عە شقێک بڕێژە،،
ئەی پەیکەرێک لە زام و باران ،،
تا ببمەوە سیمفۆنیای جەستەی وەریوی…
زەرد و پرتەقالی پایزەت،،
وەک ڕێژنە شیعرێک لە گەڵا ڕێزان.

مانیفێستی عەشق-9-… تێکست: ستیڤان شەمزینی

بەشی نۆیەم..

تێکست: ستیڤان شەمزینی

چاوەڕوان بە لە منەوە نامەیەکت پێ بگات
تێیدا نووسرا بێت من بووم بە خودی تۆ

سپێدان خۆر بە ئیزنی تۆوە لە کەلەوە هەڵدێ
ئەستێرەکانیش بە فەرمانی تۆ پرشنگ لەیەک دەگرن

تۆ باڵندەیەکی رووح سووکی بەرزەفڕی کۆچەریت

منیش ئاسمانێکی قووڵ و ساماڵی بەردەمت

دەزانی زۆر سەرسامم بە جوانی و تووڕەیی دەریا
چوون خەمم بیر دەخاتەوە کە شەپۆلی ئەوینت دەمبا؟

بیانوو بە هەموو شەقامەکانی شار دەگرم
کە هیچیان بە یەکجاریش من و تۆ بەیەک ناگەیەنن

تۆ لەوسەری دنیاوە دەخۆشی و پێدەکەنی
من لەمسەری جیهانەوە نەشئەی خۆشی دەمگرێ

لە چاپی چوارەمی ئینجیلی عەشقدا نوسراوە
بە خاچی خۆشەویستی تۆوە هەڵدەواسرێم

تۆوی ئەوین لە کێڵگەی بە پیتی رۆحتا بچێنە
منەک لە وەرزی یەکەمی عەشقدا بدوورەوە

من کوڕە قەرەجێکی بێ ناسنامە و ناونیشانم
تۆش نیشتمانێکی زۆر کەساس و زۆریش تەنها

لە گەزۆی دەمتا شەرابی شیرینی ژیان دەخۆمەوە
لە باوەشی گەرمیشتا هەنگوینی لەززەت

رستەیەکی نهێنی بخەرە دڵتەوە و چاو بنووقێنە
تاکو پێت بڵێم کە دەڵێی بە ئەبەد خۆشم دەوێی!!

لە یەک شت ئێجگار پەشیمانم
زۆر زۆر درەنگ تۆم دۆزی□وە

لە تەمەنی خۆمدا هەر تەنیا یەک جار تۆم ناسی
کەچی هەزاران شەو هاتوویتە خەونەکانمەوە

زۆر بە ئاوازی دەنگی من سەرسامیت
بێ ئەوەی بزانی موزیکی ئەوینتە لە قوڕگما

****

ستۆكهۆڵم – ڤێسبی

تێکۆشان له ناو لێژنه تایبەتمەندییە جیاجیاکاندا … ئەحمەد رەجەب

وانەکانی ژیان :

له سەرەتای درۆستبونی حزبی شیوعی عێراق شیوعییەکان به هاوکاری و پشتگیری یەکتری تیکۆشاون بۆ ئەوەی رۆڵی حزب لەناو کۆمەڵگا گەورەو کارا بێت بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی نیشتمانی و نەتەوەیی و چینایەتی و داکۆکیکردن له بەرژەوەندی هەژارو زەحمەتکێش و رەنجدەران و ئاوات و خواستی جەماوەری گەل بەرجەستە بکەن و بۆ جێبەجێ کردنی ئەو ئەرکانەو به یارمەتیدانی رێکخستەکانی حزب و هاورێیان و له سەر رۆشنایی و پرۆگرامی حزب چەندین لێژنەی یان مەکتەبی تایبەتمەندی { اللجان المختصة} دامەزراو لێرەدا زۆر به

کورتی وبە سادەیی باس لە 3 لێژنەی تایبەتمەندی ئەکەم و خۆم لە هەرسێ لیژەنەکەدا بەشدار بووم :

لێژنەی تایبەتمەندی کرێکاران : ئەم لێژنەیە لەم هاورێیانەی پێکهاتبوو : ئەحمەد رەجەب (کارگەی شەکری سلێمانی) ، سلاح رەشید (کارگەی چیمەنتۆی سەرچنار) و عمر عەلی (کارگەی تەنقیحی توتن).

تۆژینەوەو خویندنەوەی باری کرێکاران لە سەرجەم کارگەو شوێنەکانی کارکردن و بەرزکردنەوەی راپۆرت بۆ حزب لە بارەی کێشەو گرفتەکانی کرێکاران و، ئامۆژگاری و رێنمایکردنی کرێکاران بۆ پەرەدان بە تێکۆشان و فشارخستنە سەر خاوەن ئیش لە رێگای سەندیکا (نەقابە) وە بە مەبەستی پاراستنی مافەکانیان وەك خراپی ژیانی کرێکاران .

کاتی کارکردن لە 8 کاتژمێر زیاتر نەبێت ، گرنگی بدرێت بە گرێبەستی کار لەگەڵ کرێکاران ، خاوەن کار پێداویستی سەلامەتی کار ئامادە بکات، کرێکاران نوێنەریان لە دادگاکانی کار هەبێت.

یەکێك لە ئەرکەکانی مەکتەبی تایبەتمندی لە کاتی هەڵبژاردنەکاندا دەستنیشانکردنی نوێنەرانی کرێکاران و، هەوڵدان بۆ بردنەوەو ، لێرەشدا داوامان لە حزب ئەکرد بۆ یارمەتیدان و هاندانی هەموو هاورێیان بۆ پشتگیری داواو خواستی مەکتەبەکەمان و، لەو کاتانەدا چەندین کۆبونەوەی فراوانمان بۆ کرێکاران ئەنجامداو نوێنەری کرێکارانی سلێمانی بووم لە کۆبوونەوەی تایبەتمەدی کرێکارانی ناوەندی لە بەغدا بە سەرپەرشتی هاورێیان ئاراخادۆر و جەعفەر فەلاحی.

ئەندام نوسینگەی کرێکارانی هەرێم بووم و، ولەو ماوەیەدا بەدوواچوون و سەرپەرشتی کۆبوونەوەی فراوانی کرێکارانی قەزاکان { دەربەندیخان و هەڵەبجەو قەڵادزی } م کردو ، لە بەر دەزگا سەرکوتکەرەکانی حزبی بەعسی عەرەبی هەموو کۆبوونەوەکان نهێنی بوون

نووسینگەی رۆژنامەگەری : لەم هاورێیانە پێکهاتبوو : ئەحمەد رەجەب ، ئەحمەد سالح ، شاعیری گەورە حەسیب قەرەداغی، محەمەد رەووف زوهدی ، هێگر گۆران و هێرۆ گۆران و، بە یارمەتیدانی نووسەرو رۆشنبیرانی ترو قوتابیانی زانکوی سلێمانی و، لەوانە هاورێیان : مامۆستا حەمە رەشید هەورامی ، نورا، شاکر الانباری و ژمارەیەکی تر.

من پەیامنێری رۆژنامەی بیری نوێی وطریق الشعب بووم ، هەرچی هەواڵ و کاری رۆژانەم ئەدا بە هاورێیانی مەکتەبی پارێزگای سلێمانی و هەروا ئەمنارد بۆ رۆژانەمەکان و، ئەرکەکاتی ترم نووسینی ریپۆرتاج و راپۆرت وژیانی گەل و بایەخدان بە کرێکاران و کۆمەڵە هەرەوەزییەکان و، نووسین لە سەر تیپی نواندنی پێشرەوو ، تیپی مۆسیقای سلێمانی و چەندین جار چاو پێکەوتن لە گەڵ هونەرمەندانی

گەورە ئەحمەد سالارو، حەمە رەشید هەرەس و ئەنوەر قەرەداغی و، لە هەموو چالاکییەکان ئامادە ئەبووم و، ئەندامی نوسینگەی رۆژنامەگەری هەرێمی کوردستانی بوم.
مامۆستا حەسیب قەرەداغی بە هۆی سەرقاڵی بە یەکێتی نووسەرانی کورد کەمتر لە کۆبوونەوەکانی مەکتەب ئامادە ئەبوو، هەرچی نووسینێك بە ئەدەب پەیوەست بوایە (شیعر، چیرۆك و پەخشان) بەرەرووی مامۆستامان ئەکرد.
مامۆستا ئەحمەد سالح بە تایبەتی لە سەر گوڵ و گوڵزارو درەخت و رەوەکی ئەنووسی و مامۆستا رەووف زوهدی سەبارەت بە کۆمەڵگا ئەینووسی و هاورێیان هەڵگرو هێرێ لە شیعر و چیرۆك و بابەتی تریان ئەنووسی، جێی ئاماژەیە من هاورێ رەووف زوهدی کتێبی : دەربارەی ئازادی ئافرەت { حول تحرر المرأة) مان وەرگێرایە سەر زمانی کوردی و ناردمان بۆ دار الروادی حزب لە بەغداو بریار بوو چاپ بکرێت بەڵام لە هێرشە گڵاوەکەی حزبی بەعسی عەرەبی و دیکتاتۆر سەدام حوسەێن بۆ سەر حزب و دەستبەسەراگرتنی دار الرواد کتێبەکە دیاری نەماو لەناوچوو.
خۆلێکی رۆژنامەگەریمان بۆ هاورێیان کردەوە.
نوسینگەی بەرێوبردن { الادارة} : لەم هاورێیانە پێکهاتبوو : ئەحمەد رەجەب ، سەید باقی و دکتور عەلی سەعیدو کاروبارمان بەم شێوەیە دابەشکردبوو هاوکاری یەکتری بووین : هاورێ دکتور لە پرسگەی بارەکا، هاورێ سەید کاروباری ناوخۆیی بارەگاو، منیش لە گەڵ هاورێیانی تردا یان بە تەنها بۆ بۆنە کۆمەڵایەتییەکان وەك بانگهێشتنی حزبەکان و دەزگا حکومییەکان و ئاهەنگ و پرسەو سەرەخۆشی وبابەتی ترو، رێکخستنی ئاهەنگ وبۆنەکانی حزب.
لە کۆتاییدا ئەڵێم یادی هاورییانم بەخیرو روحیان شادو ئاسوودە بێت : عمر عەلی، ئەحمەد ساڵح، حەسیب قەرەداغی، رێوف زوهدی، دکتور عەلی و سید باقی و هیوادارم ئەوانی تر لە ژیاندا بن.

8/7/2020

ڕەشەبا … پشکۆ ناکام

......هەر کە باس و خواستی لامەرکەزی و بە هەرێم کردنی سلێمانی لەلایەن خەم خۆر و دڵسۆزانی ئەو دوو با بەتە کەوتە ناو خەڵک و سایت و میدتاکان ، دەسەڵات و میدیا گەجەر و گوجەرەکانی کەوتونەتە باو و بالۆرەی ئەوەی گوایا مەترسی !!لەسەر قەوارەی!!هەرێم هەیە ، ئەمەش بۆ ترسانی خەڵک و پابەنبونی شارەکانی هەرێم بە پرینسیپە سواوەکەی یەک پارچەیی هەرێم ، پێش هەموو شتێک ئەوەی ئەمڕۆ بەناوی قەوارەیەکەوە هەیە و قوڕی کردوە بەسەر خەڵکا هەل و مەرجێکی تایبەتی دوای نەمانی رژێمی بەعس هاتە کایەوە و ئەوەی دەسەڵاتی بنەماڵە و رژێمەکەی هەولێر موزایەدەی بە سەرەوە ئەکەن کە ئەمە بەرهەمی خوێنی شەهیدانە جگە لە قۆستنەوەی ناوی خوێنی شەهیدان چی تر نیە و هەموو ئەزانین پێش رووخانی بەعس جەتەکانی ئەمڕۆی دەسەڵات لە کوێ بوون و گەر ئەوانە لە ناوهێنانی خوێنی شەهیدان جیاوازی لەنێوان کاک ئارام و تحسین شاوەیس نەکەن دیارە جیاوازی لە نێوان کەرامەت و سووکایەتی ناکەن ، جگە لەوەش قەوارەیەک ئەم و ئەو بۆت دروست بکەن زۆر ئاساییە هەر ئەم ئەو و ئەوە لەژێر پێتا رایکێشن کەی بەرژەوەندیان لەوەیا بێ و هەمووشمان ” نۆرگێتا”ی “پەنەما” مان ل□ بیرە چون ئەمرکا بە هەلیکۆپتەر بردیە کۆشکی کۆماری و هەر ئەمریکاش بەهەلیکۆپتەر بردییەوە ئەمرکا بەڵام وەک زیندانیەک نەک وەک هاوپەیمان..

ئەم قەوارەیەی هەرێمیش خێر و بەرەکەتە بۆ بنەماڵە و چەن کاسێک و هیچی تر نا ، قەوارەیەک سەرۆک بە ناو حکومەتەکەی بیست و حەوت ملیار دۆلاری لە قووتی خەڵک دزی بێ بەڵام بیست و حەوت سەعات لەسەریەک کارەبا نەبێ ، ئاو نەبێ مانەوەی بۆچی باشە ؟، بەو هەموو داهاتەی هەرێم ساڵ لای مووچە خۆری داماو سێ مانگ بە تەنزیلاتەوە بێ ئیتر ئەم قەوارە و ئەم بەناو حکومەتە بۆچی هەبێ ؟ با بزانین ئەم قەوارەیە بازرگانیە ؟ نەخێر ، راستە پڕە لە بازرگانی دز و جاو برسی و نا ئینسانی بەڵام قەوارەکە خۆی تەنها خەریکی قاچاخصێتیە بە نەوتەوە بۆ زیاتر برسی کردنی خەڵک و دەوڵەمەن بوونی جەردە حوکمڕانەکان ، ئەی ئەم ق□وارەیە کشت و کاڵییە ؟استغفراللە،، ئەوەتا تەماتەش لە دەرەوە ئەهێنرێت وا بروا ماوەیەکی تر نانەواخانەی خۆماڵی نامێنێ و قارداشی هاوەردە کراو فێری نانی تورکیمان ئەکەن، تۆ بڵێی ئەم قەوارەیە مەڵبەندێکی زانستی بێ ، ئەمەش هەر نەخێرە ، بزانە راپۆرتی لایەن و دەزگا جیهانیە پەیوەندی دارەکان بە چ ئاستێکی نزم باس لە زانکۆ و سیستەم و ئاستی

ئەکادیمی و میسداقیەتی بروانامەکانی ئەکەن ، ئەی قەوارە سەربەخۆش نیە ؟ بۆ ئەم پرسیارە با ئەو هەموو لەشکر و جەندرمە تورکیە وەڵام بەنەوە،،لە ڕووی سیاسیشەوە بۆ مەسەلەی مافی مر□ق و مەسەلە دیموکرسییەکانی تاک و کۆمەڵگا ئەوەتا مانگانە رێکخراوە جیهانییەکان بۆ مافی مر□ق ئیدانەی قەوارەکە و بەرپرسیارەکانی ئەکەن ، لە ڕووی پیشەسازیشەوە مشەخۆرەکانی هەرێم هەرچی کارگەیە فرۆشتیبانە کەرتی تایبەت و پارەکەیان نارد بۆ بانکی " هەڵک" بانکی بنەماڵەی ئەردوگان ، گومان لەوشا نیە بۆ نەتەوەیی بوونی قەوەاەکە بزانە دەسەڵاتی هەرێم چۆن دژایەتی باکوور و رۆژئاوا و رۆژهەڵات ئەکەن جگە لە دژایەتی کردنی ناوخۆی هارێمیش ، لە باس کرددنی نیشتمان پەروەریش ئەوانەی خۆیان سەپانوە بەسەر خەڵکا دوو مێژوو هەیە کە پشتگیریان لێ ئەکات ئەویش ئاش بەتاڵ و سی ویەکی ئابە !!!، لە باشترین حاڵەتا ئەتوانین جۆری حوکم و سیستەمی رژێمەکەی هەولێر بە خێڵەکی گرێ دراو وەسف بکەین ، لە ناوەرۆکا خێڵەکیە لە رووی سیادیشەوە بەستراوتەوە بە تورکا…
ئەوە مشتێکە لە خەرواری ئەو قەوارەیەی رەشابایەک هانی و مسۆگەر ر□شبایەکیش ئەیبات ، لئرەیا جێی خۆیەتی رەشەباکەی سلێمانی لە رووە مێژوو و یاخی بوونیەکەیەوە بپارێزین و کە سوور بزانین عومری ئەو قەوارەیە بەدەست خۆی نیە با چیتر شارەکەی بابان تێکەڵ بەو هەموو نەهامەتییە فەرزکراوەی لەسەرییەتی لەلایەن دەسەڵاتی بنەماڵە و رژێمەکەی هەولێر نەبێ و شەهامەت و زەردە خەکەی پایتەختەتەکەی بابان بگێڕینەوە بۆ ڕەشەباکەمان……بەڵێ بۆ بە هەرێم کردنی شاری رەشەبا…

کێ فریاد□س□ی خەڵکی کوردستانە، لەم بارووددا؟ … نووسینی :هەورامان خالید

قسەیەکی کوردی هەیە دەڵێت: “جام، کە پڕبوو، لێی دەڕژێت”، بەڵام دەسەڵاتی کوردی بەلووعەی بۆ داناو ناهێڵێت هەرگیز لێی بڕژێت.

لەدوای 30ساڵ حکومڕانی و ململانێ و سیاسەتی قوتدانی داهاتی کوردستان لەلایەن چەند خێزان و بنەماڵەیەکەوە بەدەر لە بەرزبوونەوەی چەند تاوەرێک و شەقامێک، کە بۆ خاتری ڕێگای ماڵەکانی خۆیان نەبێت، نابینی دەسەڵاتی کوردی کارێکی کردبێت، میللەتی فێری برسێتی و ڕەش و ڕووتی و جنێودان و نەفرەت کردن لەنیشتمان و خاک و ئالاکرد، ئەقڵی هەر تاکو کۆمەڵگایەک مەحدودە خەڵکی ئەوەی پێ قبوڵناکرێت، کەوا ژیان کردن لەنیشتمانەکەی دووئاستی بەرز و بڵند و نزم و نوسا و بەعەرزدابێت، هەرچی ڕق و کینە هەبوو، هەرچی سۆزی نیشتمان و خاک هەبوو، هەرچی خۆ جیاکردنەوە لەولاتێکی فاشل، کەعێراقە هەبوو نەیانهێشت، دوای چەندین ساڵ چەوسانەوە ئێستا خەڵکی خۆزگا ئەخوازێ لەژێر ئاڵایەک دا ژیان بکات پیدەڵێن ئاڵای عێراق، کە کەسوکاری هەر تاکێکمان لەژێری دا تەعزیب و ئەشکەنجە دراوە، کارێکتان کرد منداڵی خوار18ساڵ، کەوا ب□ بڕەی پشتی هەموو دەولەتەتێکە، ئاماد□ بێت نیشتیمان جێ بهێڵێت و ڕووبکاتە غەریبی یاخود ببێت بەخۆراکی ماسیەکانی دەریای ئیجە حکومەت بێت و بەم شێوازە بەرەوام بیت ئەوا تەنها ئەتوانن لەنێو جانتاکانی دەستیاندا حکومڕانی بکەن، بۆیە دەبێت یان گوزەرانی خەڵکی باش بکەن یاخود بەزەبری زلهێزانی چواردەور لابردێن لەدەسەڵات، جا پێشەوەی کاربگاتە ئەوە حکومەت و لایەنە سیاسیەکان ئەبێت ئەوهەلە بقۆزنەوە نەهێڵن بەسود بینن لەدوژمنانی چواردەور لەدەسەڵات بشکێنەوە.

نووسینی :هەورامان خالید

ئابووریی سێبەر کوردستانی تێکداوه …عیماد عەلی

ئەوەی لە جیهاندا ناسراوە و باوە کە حکومەت و وەزارەتی سێبەر هەبێت و ئەرکی تایبەتی خۆی هەیە و یارمەتی راستەرێ کردنی کاروباری حکوتی راستەقینەی شەرعی دەکات و تەنانەت چاودیری حکومەت و وەزارتە هاوشێوەکانی خۆیشیلە کابینەکاندا دەکات و هەموو پێکهاتەکانی وەزارەتی هەیە و لە سێبەردان و تەنها کاروباری

هاوڵاتیان بەڕێناکەن، واتە جێبەجێی کاروباری تایبەتی و گشتی هاوڵاتیان ناکات بەڵکو هەمیشە ئاگای لە حکومەتە راستەقینەکەیە و تا رأدەیەکیش بەخۆی چاودێری دەکات و لە هەموو کەموکوڕی و ناتەواویەك ئاگادارە و بۆشاییەکان دیاریدەکات و ئەڵتەرناتیڤی بۆ هەموو سەلبیاتێك هەیە.

لە کوردستانی لای خۆمان حکومەتی سێبە نیە بەڵکو بندیوار و حزب جێگەی گرتۆتەوە ، لەکوردستانی خۆمان حکومەتی راستەقینە نیە بەڵکو حزب ئەرکی جێبەجیکردنی کاروباری راستەقینەی حکومەت دەکات بەشێوەیەك کە لەبەرچاودا نیە و لە سێبەردایە بەڵام ئەو دەسەلاتداری راستەقینەیە و فەرمانەکان و بڕیارەکان لە هەگبەی ئەودایە و لە چێشتخانەکەی ئەو پێدەگات.

لە کوردستان کە حکزمەتی راستەقینەی جێبەجێکار نەبێت بێگومان حکومەتی سێبەریش نەبێت، بەڵام زۆر شتی سێبەر هەن بۆ قازانجی تەسکی حزبی و کەسی جێگەی ئەوانەی گرتۆتەوە و جگە لە زیان هیچی تێدا بەدیناکرێت.

ئەگەر سەرجەم پێکهاتە سێبەرەکانی لەمەڕ حزب و خەڵکی دەسترۆیشوو و عەشیرەت و بنەماڵە و کەسایەتی کۆمەڵایەتی و مەحسوبیەت و مەنسوبیەت و ناوەندی هێز بخەینە لاوە و تەنها لە بارێکدا قسە بکەین دەگەینە ئەوەی کە خەتەرناکترین بواری سێبەری کوردستان خۆی لە دارایی و ئابووری سێبەردا دەبینێتەوە.

بەڵێ، ئابووریی سێبەر لەکوردستان بە واتا و پێکهاتە و ئەرکی تایبەتی خۆی داهێنراوە کە لە هیچ کونجێکی جیهاندا بوونی نیە و لە بنەڕەتدا جگە لە زیان هیچی بۆ خەڵك و حکومەتی راستەقینەی گەل نیە.

ئابووریی سێبەر؛ حزب و کەسایەتی و خەڵکی دەسترۆیشووی بەهێزی خاوەن چەکدار جێگەی حکومەتی سێبەری وڵاتانی گرتۆتەوە و قۆرخی بازاری کردووە. لیرەدا دەروازەیەکی سنوری نابینیت بەدەست کەسێکی دەسترۆیشووی سێبەرەوە نەبێت، کۆمپانیایەکی بازرگانی نابینیت بە راستەوخۆ بێت یان نارأستەوخۆ کەسێکی دەسترۆیشوی حزبێك لە {ێبەردا خاوەنی نەبێت، بوارێکی ئابووری و دارایی نیە چی لە پێکهاتەی حکومەتەکە بێت یان لەدەرەوەی رووبەری بێت بەدەست حزب و کەسێکەوە نەبێت و بە فەرمانی ئەو بەڕیوەنەچێت کە لە تاریکی و سێبەردا کارەکانی رایی دەکات . پەیوەندیەکی ئابووری گەورە و بچوك لەگەڵ دەوربەر و ناوەندە ئابووریەکانی ناوچەکە و جیهان نیە بەدەست و هێزی کەسی دەشترۆیشوو و زلحیزب و خاوەن هێزی عەسکەریەوە بەڕیوەنەچێت. پرۆژەیەکی قزانجبەخشی مادی نیە بە دەستی یەکێك لەوانە جێبەجێ نەکرێت ئەگەر قازانجی مادی هەبێت، تۆری ئینتەرنێت

و پەیوەندیەکیەان نیە کە بەدەست کەسی سێبەری حزب و چەکدارەوە نەبێت، مۆڵو و بازاڕ و پرۆژەیەکی بازرگانی گەورە نیە کە کەسی سـیبەر ی لـەو جۆرانـە بەڕێـوەی نەبـات و قـازانجەکەی بۆ ئـەو نەگەڕێتەوە، تەنانەت ئەوانەی کە ساختەیان لە خەلك کردووە لە پرۆژەی نیشتەجێکردن و بواری گەشتوگوزار و پرۆژەی بەرهەمهێنان لەسەر دەستی کەسێکی دەسترۆیشتووی سێبەرەوە بووە یان هاوبەش بووە لەگەڵ خەڵکی بەردەست و بەرماڵ.

بۆیە، هیچ شتیکیان نەهێشتۆتەوە بۆ بەناو حکومەت کە بتوانێت دارایی سەربەخۆی هەبێت و بتوانێت سەرمایەگوزاری بکات و خاوەن پرۆژەی خۆی بێت و هەر هیچ نەبێت تەنانەت بتوانێت تەنها موچەی موچەخۆرانی خۆی دابین بکات، ئەمە جگە لە گەندەلی و دزیی نهێنی و لەناوبردنی پرۆژەی وەبەرهێنان بەناوی حکومەتەوە.

ئەتوانین بڵێین، جگە لە خەڵکی بندیوار کە بەبێ کارو بەرهەم موچەی زەبەلاح وەردەگرن ئەوە ئابووری کوردستان بەگشتی بۆتە ئابووریەکی بندیوار و ئابوورییەك دەتوانین ناوی بنێنی ئابووریی سێبەری داهێنراوی دەسەڵاتی گەندەڵ کە جێگەی ئابووریی حکومەت و دەسەڵاتی راستەقینەی گرتۆتەوە.‌

وێنەی بەلەمێک ...عەلی حەمەڕەشید بەرزنجی

ویستم وێنەی
دەریا یەکی
پڕ لە وردە ماسی و بەلەم
لە دەفتەری وێنەکەمدا
دروست بکەم
هەرچی ب□ یەی
رەنگاورەنگم هەبوو هێنام
زۆر بە جوانی ئەو وێن□ یەی
م□ بەستم بوو
یەکسەر کێشام
بەلەمێکیان

هێندە جوان بوو بەلامەوە
هەر بە خەیاڵ سواری بووم و
هەتا توانیم سوڕامەوە
ئای گەشتێکی چەندە خۆشبوو
هێندە گەڕام
ئاگام لێ بوو
ماسی دەیویست بێت بەهاوڕێ و
بگاتە لام
یاریم دەکرد لەگەڵیاندا
لەو ناو ئاوە
هێندەم زانی
با هەڵی کرد بەلەمەکەم
هەڵگەڕاوە
@@@